

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Martyno Striškos,
V kurso, Civilinės ir verslo teisės
studijų šakos studento

Magistro darbas

**Garso, spalvos, kvapo žymens kaip prekių ženklų teisinės apsaugos
ypatumai**

**Peculiarities of Legal Protection of Sound, Color, Smell Marks as
Trademarks**

Vadovas: prof. dr. Ramūnas Birštonas

Recenzentas: dokt. Justinas Drakšas

Vilnius

2024

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Magistriniame darbe apibrėžiama iš netipinių žymenų sudarytų prekių ženklų samprata, išryškinant jų skirtumus lyginant su tradiciniais prekių ženklais. Analizuojama prekių ženklų instituto teisinių pokyčių raida, aktuali Europos Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų teismų jurisprudencija bei teisės doktrina, siekiant atskleisti netipinių kvapo, spalvos, garso žymenų apsaugos įgijimo prekių ženklų teisės prasme ypatumus ir problematiką. Taip pat, nurodomi galimi teisinio reguliavimo pakeitimai, susiję su efektyvesne kvapo, spalvos ir garso žymenų registracijos prekių ženklais procedūra.

Pagrindiniai žodžiai: netipiniai žymenys, prekių ženklas, kvapas, spalva, garsas.

The master's thesis defines the concept of trademarks consisting of non-traditional signs, highlighting their differences compared to traditional trademarks. It analyses the evolution of legal developments in the field of trade mark law and the relevant jurisprudence of the European Union and the United States, as well as the doctrine of law, in order to reveal the peculiarities and problems of obtaining protection of non-traditional signs of smell, color, sound in the sense of trade mark law. It also identifies possible changes in the legal framework for a more efficient procedure for the registration of smell, color and sound signs as trademarks.

Keywords: non-traditional signs, trademark, smell, color, sound.

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	3
IŽANGA	4
1. PREKIŲ ŽENKLŲ INSTITUTAS IR JO YPATUMAI.....	8
1.1. Prekių ženklo samprata ir reglamentavimas	8
1.2. Netipinių prekių ženklų samprata, rūšys ir specifika.....	10
2. PREKIŲ ŽENKLŲ TEISINĖ APSAUGA	12
2.1. Prekių ženklų apsaugos būdai ir registravimo sistemos	12
2.2. 2015 m. gruodžio 16 dienos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2015/2436 ir ją Lietuvoje įgyvendinusio 2018 m. gruodžio 4 d. Prekių ženklų įstatymo pakeitimo įstatymo, materialinių prekių ženklų apsaugos sąlygų aspektu, esmė ir tikslai.....	14
3. NETIPINIŲ KVAPO, SPALVOS, GARSO PREKIŲ ŽENKLŲ TEISINĖS APSAUGOS YPATUMAI	18
3.1. KVAPO ŽYMUO.....	18
3.2.1. Privalomų teisinės apsaugos įgijimo sąlygų analizė	20
3.1.2. Registracijų skaičiaus statistikos analizė	24
3.1.3. Argumentai už ir prieš kvapo žymens registravimą prekių ženklų.....	26
3.1.4. Galimi teisinio reguliavimo pakeitimai	30
3.2. SPALVOS ŽYMUO	32
3.2.1. Privalomų teisinės apsaugos įgijimo sąlygų analizė	33
3.2.2. Registracijų skaičiaus statistikos analizė	35
3.2.3. Argumentai už ir prieš spalvos žymens registravimą prekių ženklų.....	37
3.2.4. Galimi teisinio reguliavimo pakeitimai	39
3.3. GARSO ŽYMUO	40
3.3.1. Privalomų teisinės apsaugos įgijimo sąlygų analizė.....	41
3.3.2. Registracijų skaičiaus statistikos analizė	43
3.3.3. Argumentai už ir prieš garso žymens registravimą prekių ženklų	45

3.3.4. Galimi teisinio reguliavimo pakeitimai	46
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	47
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	51
SANTRAUKA.....	57
SUMMARY	58

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

ESTT – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas.

Bendrasis Teismas – Europos Sąjungos Bendrasis Teismas.

PINO – Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacija.

ESINT – Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnyba.

USPTO – Jungtinių Amerikos Valstijų patentų ir prekių ženklų biuras.

VPB – Valstybinis patentų biuras.

TRIPS sutartis – Pasaulio prekybos organizacijos 1994 m. Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba.

Reglamentas 40/94 – 1993 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 40/94 dėl Bendrijos prekių ženklo.

Reglamentas 2017/1001 – 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo.

Įgyvendinimo reglamentas 2018/626 – 2018 m. kovo 5 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 2018/626, kuriuo nustatomos išsamios tam tikrų Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo nuostatų įgyvendinimo taisyklės ir panaikinamas Įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 2017/1431.

Direktyva 89/104/EEB – 1988 m. gruodžio 21 d. Pirmoji Tarybos direktyva Nr. 89/104/EEB valstybių narių įstatymams, susijusiems su prekių ženklais suderinti.

Direktyva 2015/2436 – 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) Nr. 2015/2436 valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti;

PŽĮ – Prekių ženklų įstatymas.

ESPŽ – Europos Sąjungos prekių ženklas.

IŽANGA

Temos aktualumas. Magistriniame darbe nagrinėjama netipinių¹ kvapo, spalvos ir garso žymenų registracijos prekių ženklais problematika aktuali praktiniu požiūriu, kadangi viešai prieinamoje Lietuvos teisės doktrinoje šie klausimai iš esmės nagrinėjami dar iki 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) Nr. 2015/2436 valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti (toliau - **Direktyva 2015/2436**) (atitinkamai, ją Lietuvos Respublikoje įgyvendinusio 2018 metų gruodžio 4 dieną priimto ir 2019 m. sausio 1 d. įsigaliojusio Prekių ženklų įstatymo (toliau – **PŽĮ**) pakeitimo įstatymo XIII-1679) ir 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (toliau - **Reglamentas 2017/1001**) įsigaliojimo momento, o kaip žinoma, šiais teisės aktais, siekiant palengvinti netipinių žymenų registracijos prekių ženklais procesą *inter alia* buvo įgyvendinti teisinio reglamentavimo pokyčiai, susiję su privalomomis prekių ženklų apsaugos sąlygomis. Aktualumą patvirtina ir tai, kad nors teisine prasme iš netipinių žymenų sudarytų prekių ženklų registracija yra galima, tačiau praktiniu požiūriu prekių ženklų instituto garantuojamą teisinę apsaugą netipiniams žymenims įgyti sudėtinga. Tai patvirtina ir itin nedidelis prekių ženklų registruose įregistruotų iš magistriniame darbe nagrinėjamų kvapo, spalvos bei garso netipinių žymenų sudarytų prekių ženklų skaičius. Didžiausią problematiką teisinės apsaugos įgijimo aspektu kelia kvapo žymenys, iš kurių sudarytų prekių ženklų tiek Valstybiniame patentų biure (toliau – **VPB**), tiek Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnyboje (toliau – **ESINT**) nėra įregistruota. Akivaizdu, kad netipinių žymenų naudojimas yra itin paplitęs šiuolaikinių verslo subjektų veikloje, todėl kyla poreikis inicijuoti teisinio reguliavimo pakeitimus, kuriais remiantis būtų užtikrinama veiksmingesnė ir efektyvesnė netipinių žymenų apsauga prekių ženklų teisės prasme.

Darbo tikslas. Atskleisti teisinės apsaugos suteikimo netipiniams prekių ženklams ypatumus bei teisinio reglamentavimo problematiką: pateikti netipinių prekių ženklų sampratą, išnagrinėti kriterijų, kuriems esant netipiniai kvapo, spalvos, garso žymenys gali būti registruojami prekių ženklais, ypatumus ir pasiūlyti galimus teisinio reguliavimo pakeitimus.

Darbo uždaviniai. Magistrinio darbo tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

1. Atskleisti netipinių prekių ženklų sampratą, nurodant netipinių žymenų ypatumus lyginant su tradiciniais žymenimis;

---

¹ Sąvoka „netipiniai“ daugeliu atveju vartojama apibrėžiant magistriniame darbe nagrinėjamus kvapo, spalvos ir garso žymenis.

2. Išanalizuoti prekių ženklų instituto teisinio reguliavimo pokyčių raidą privalomų teisinės apsaugos įgijimo sąlygų aspektu, nurodant jų priežastis ir tikslus;
3. Išnagrinėti iš kvapo žymens sudarytų prekių ženklų problematiką teisinės apsaugos įgijimo aspektu. Išanalizuoti esminius probleminius aspektus atskleidžiančią teismų praktiką ir nurodyti galimus teisinio reguliavimo pakeitimus, siekiant veiksmingesnės iš kvapo žymens sudarytų prekių ženklų teisinės apsaugos.
4. Išnagrinėti iš spalvos žymens sudarytų prekių ženklų problematiką teisinės apsaugos įgijimo aspektu. Išanalizuoti esminius probleminius aspektus atskleidžiančią teismų praktiką ir nurodyti galimus teisinio reguliavimo pakeitimus, siekiant veiksmingesnės iš spalvos žymens sudarytų prekių ženklų teisinės apsaugos.
5. Išnagrinėti iš garso žymens sudarytų prekių ženklų problematiką teisinės apsaugos įgijimo aspektu. Išanalizuoti esminius probleminius aspektus atskleidžiančią teismų praktiką ir nurodyti galimus teisinio reguliavimo pakeitimus, siekiant veiksmingesnės iš garso žymens sudarytų prekių ženklų teisinės apsaugos.

Darbo objektas. Magistrinio darbo objektas yra praktinės problemos, kylančios netipinius žymenis siekiant įregistruoti prekių ženklais. Privalomas prekių ženklų apsaugos įgijimo sąlygas reglamentuojančios nuostatos lemia, kad darbe nagrinėjamų netipinių žymenų teisinės apsaugos įgijimo galimybės prekių ženklų teisės prasme itin priklauso nuo jų individualių fizinių savybių, o tai iš esmės apriboja (kai kurių žymenų atveju – panaikina) iš tokių žymenų sudarytų prekių ženklų registracijos galimumą. Siekiant atkleisti galimus teisinio reguliavimo pakeitimus, didžiausias dėmesys skiriamas praktinių problemų, susijusių su teisinės apsaugos suteikimo iš netipinių žymenų sudarytiems prekių ženklams, analizei.

Metodologija. Realizuojant darbo uždavinius ir siekiant darbo tikslo naudojami šie mokslinio pažinimo metodai:

1. **Dokumentų analizės metodo** pagalba analizuojamos teisės normos, kuriomis remiantis atskleidžiama netipinių kvapo, garso ir spalvos žymenų registravimo prekių ženklų problematiką. Šis metodas taip pat naudojamas aktualios teisės mokslo doktrinos ir kitų šaltinių analizei atlikti.
2. **Lingvistinis metodas** pasitelkiamas siekiant atkleisti teisės terminų, vartojamų darbe, reikšmę.
3. **Istorinis metodas** naudojamas nagrinėjant privalomus reikalavimus kvapo, spalvos ir garso žymenų registracijai prekių ženklais iki ir po Direktyvos 2015/2436 (atitinkamai

ją įgyvendinusios PŽĮ 2018 m. gruodžio 4 d. redakcijos) ir Reglamento 2017/1001 įsigaliojimo momento.

4. **Teleologinis metodas** naudojamas siekiant atskleisti, ar dabartinis teisinis reguliavimas įgyvendina teisės aktų leidėjų ketinimus.
5. **Kritikos metodas** naudojamas siekiant įvertinti kaip šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas užtikrina darbe analizuojamų netipinių žymenų apsaugos galimybę.
6. **Aprašomasis metodas** naudojamas aprašant Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktų turinį, taip pat aktualių teismų sprendimų fabulas ir prekių ženklų registracijos pavyzdžius.
7. **Sisteminės analizės metodas** pasitelkiamas analizuojant Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktus bei aktualią Lietuvos ir užsienio teisės doktriną. Taip pat šis metodas naudojamas siekiant pateikti apibendrintas išvadas, susijusias su teismų formuojama praktika netipinių prekių ženklų apsaugos aspektu.

Darbo originalumas. Magistrinio darbo originalumas pasireiškia praktiniu požiūriu, kadangi viešai prieinamoje Lietuvos teisės doktrinoje šie klausimai iš esmės nagrinėjami dar iki Direktyvos 2015/2436 (atitinkamai ją Lietuvos Respublikoje įgyvendinusio 2018 metų gruodžio 4 dieną priimto ir 2019 m. sausio 1 d. įsigaliojusio PŽĮ pakeitimo įstatymo Nr. XIII-1679) ir Reglamento 2017/1001 įsigaliojimo momento, o kaip minėta, šiais teisės aktais buvo įgyvendinti prekių ženklų instituto pokyčiai, kuriais siekta sudaryti palankesnes sąlygas netipiniams žymenims įgyti apsaugą prekių ženklų teisės prasme. Autoriaus žiniomis, jokiaje ankstesnėje Lietuvos teisės doktrinoje po Direktyvos 2015/2436 įgyvendimo PŽĮ nėra atlikti moksliniai tyrimai, analizuojantys praktines problemas, kylančias siekiant prekių ženklais įregistruoti netipinius kvapo, spalvos ir garso žymenis. Prof. Dr. (HP), LL.M. Vytautas Mizaras yra parengęs straipsnį „Naujoji Prekių ženklų įstatymo redakcija: esminiai pokyčiai, kuriuos verta žinoti“ (Mizaras, 2018), kuriame aprašo esminius prekių ženklų apsaugos pakeitimus, įtvirtintus 2018 m. gruodžio 4 d. PŽĮ redakcijoje, tačiau jame yra pateikiama tik bendro pobūdžio informacija, susijusi su materialinių prekių ženklų apsaugos sąlygų pokyčiais. Iki minėtų teisės aktų pakeitimų netipinių prekių ženklų institutą yra nagrinėjusi Rūta Zmejauskaitė daktaro disertacijoje „Nematomo žymens registravimo prekių ženklų teisinė problematika“ (Zmejauskaitė, 2013) ir straipsnyje „Nematomo žymens registravimo Europos Bendrijos prekių ženklų problematika: kai kurie teoriniai ir praktiniai aspektai“ (Zmejauskaitė, 2010), tačiau šiais šaltiniais magistriniame darbe iš esmės nesiremiama, kadangi, kaip minėta, jie paskelbti dar iki Direktyvos 2015/2436 (atitinkamai, ją Lietuvos Respublikoje įgyvendinusio 2018 metų gruodžio 4 dieną priimto ir 2019 m. sausio 1 d. įsigaliojusio PŽĮ pakeitimo įstatymo

Nr. XIII-1679) ir Reglamento 2017/1001 įsigaliojimo momento. Be to, darbo originalumą patvirtina ir tai, kad užsienio teisės doktrinoje pasigendama konkrečių įžvalgų, susijusių su galimais teisinio reguliavimo pakeitimais, siekiant efektyvesnės kvapo, spalvos, garso žymenų teisinės apsaugos.

Svarbiausi šaltiniai. Siekiant įgyvendinti magistrinio darbo uždavinius remiamasi prekių ženklų apsaugą reglamentuojančiais tarptautiniais, Europos Sąjungos ir Lietuvos nacionaliniais teisės aktais. Analizuojama aktuali Europos Sąjungos ir JAV teismų praktika. Problematikai atskleisti pasitelkiami konkretūs netenkintų paraiškų prekių ženklais registruoti netipinius žymenis pavyzdžiai bei netipinių prekių ženklų registracijų skaičiaus statistika. Be to, darbe didelis dėmesys skiriamas Lietuvos ir užsienio autorių teisės (Elias, Birštonas, Calboli, Klimkevičiūtė) ir kitų mokslo šakų (Martin Lindstrom, Vidmantas Egidijus Kurapka, Snieguolė Matulienė, Jonas Sidaravičius) doktrinos analizei, siekiant atskleisti netipinių kvapo, spalvos ir garso žymenų ypatumus, lemiančius jų sudėtingesnę registravimo prekių ženklais procesą lyginant su standartiniais žymenimis.

Darbo struktūra. Magistrinis darbas susideda iš įžangos, 3 darbo dalių, išvadų, šaltinių sąrašo, santraukos ir priedų sąrašo.

1. PREKIŲ ŽENKLŲ INSTITUTAS IR JO YPATUMAI

1.1. Prekių ženklo samprata ir reglamentavimas

Per pastaruosius dešimtmečius prekių ženklų institutas ir prekių ženklų apsaugos apimtis itin išsiplėtė. Lankstus registracijos sąlygų taikymas sudarė galimybes pripažinti daugybę įvairių žymenų kaip objektų, kuriems gali būti taikoma prekių ženklų apsauga (Calboli, 2018, p. 1). Tai apima net ir tokius netipinius žymenis kaip spalva ar spalvų kombinacija, garsas, forma, kvapas, holograma, gestai ar vaizdo įrašai. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo (Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo, 1994) – pirmasis tarptautinis susitarimas, kuriuo buvo pradėta reguliuoti prekių ženklų teisinė apsauga, o ją pasirašiusios valstybės įsipareigojo nacionaliniu lygmeniu priimti prekių ženklų teisinės apsaugos įstatymus (Paryžiaus konvencijos dėl pramoninės nuosavybės saugojimo 25 str.). Tuo tarpu, pirmoji tarptautinė prekių ženklo apibrėžtis buvo pateikta Pasaulio prekybos organizacijos 1994 m. sutartyje dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (toliau – **TRIPS sutartis**), kuria *inter alia* buvo pripažinta, kad teisinė apsauga gali būti suteikiama ir prekių ženklo, sudarytiems iš netipinių žymenų (TRIPS sutarties 15 str. 1 d.).

Prekių ženklą galime apibrėžti kaip žymenį ar žymenų kombinaciją, pagal kuriuos vieno ūkio subjekto prekes ar paslaugas galima atskirti nuo kitų ūkio subjektų prekių ar paslaugų (TRIPS sutarties 15 str. 1 d.). Prekių ženklas garantuoja atitinkamu žymeniu pažymėtų prekių ar paslaugų kilmę, kad vartotojai galėtų atskirti tas prekes ar paslaugas nuo kitą kilmę turinčių prekių ar paslaugų. Prekių ženklas atlieka šią užduotį, jei jis užtikrina, kad visos prekės, kurios tuo ženklu pažymėtos, gaminamos kontroliuojant konkrečios paskiros įmonės, kuri atsakinga už prekių kokybę (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2005 m. kovo 17 d. sprendimas byloje Nr. C-228/03). Prekių ženklas informuodamas vartotojus apie gaminio kilmę apsaugo tiek gamintojų, tiek vartotojų interesus nuo kitų ūkio subjektų neteisėtų veiksmų, pasireiškiančių svetimo prekių ženklo naudojimu tapačioms² prekėms ar paslaugoms žymėti. Iš esmės, prekių ženklas atlieka kiekvieno iš komercinę veiklą vykdančių subjektų identifikavimo funkciją, t.y. prekių ženklas savo funkciją įgyvendina tokiu atveju, jeigu tam tikram visuomenės sluoksniui priklausantys vartotojai pagal jį geba išskirti konkretaus verslo subjekto prekes ar paslaugas.

---

² Prekių ženklų teisėje galioja specifikacijos principas, kuris reiškia, kad prekių ženklas saugomas „ne apskritai“, o tik toms prekėms ir (arba) paslaugoms, kurioms žymėti jis yra įregistruotas (Birštonas et al., 2010, p. 519).

Prekių ženklo teisinės apsaugos suteikimas atitinkamam žymeniui siejamas su jo registracijos momentu ir tik įregistruotas žymuo jo savininkui suteikia išimtinę teisę pagal prekių ženklų teisinę apsaugą reglamentuojančias teisės normas neleisti jokiai trečiajai šaliai, neturinčiai jo sutikimo, naudoti prekyboje tapačius ar panašius žymenis analogiškomis prekėms ar paslaugoms žymėti (TRIPS sutarties 16 str. 1 d.).

Prekių ženklų teisinės apsaugos sistema Europos Sąjungoje pradėjo formuotis dar praeito šimtmečio pabaigoje priėmus šiuos teisės aktus: 1988 m. gruodžio 21 d. Pirmąją Tarybos direktyvą Nr. 89/104/EEB valstybių narių įstatymams, susijusiems su prekių ženklais suderinti (toliau – **Direktyva 89/104/EEB**) (šiuo metu galiojanti kodifikuota redakcija – Direktyva 2015/2436) ir 1993 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 40/94 dėl Bendrijos prekių ženklo (toliau – **Reglamentas 40/94**) (šiuo metu galiojanti kodifikuota redakcija – Reglamentas 2017/1001). Pažymėtina, kad Direktyvos 89/104/EEB pagrindu buvo siekiama sukurti vieningą tuo metu Europos Bendrijos (šiuo metu – Europos Sąjunga) valstybių narių nacionaliniu lygmeniu saugomų prekių ženklų apsaugos sistemą (Direktyvos 89/104/EEB 1 ir 16 str.), tuo tarpu Reglamentu 40/94 buvo įtvirtintas Europos Bendrijos prekių ženklo (šiuo metu – Europos Sąjungos prekių ženklas (toliau - **ESPŽ**)) teisinės apsaugos mechanizmas (Reglamento 40/94 1 str.).

Direktyvos 2015/2436 3 straipsnyje nurodoma, kad prekių ženklas gali būti sudarytas iš bet kokių žymenų, visų pirma iš žodžių, įskaitant asmenvardžius, ar piešinių, raidžių, skaitmenų, spalvų, išorinės prekių ar prekių pakuotės formos arba garsų. Taigi, Direktyvos 2015/2436 nuostatose nėra išskiriamas baigtinis žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą, sąrašas. Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjui 2018 metų gruodžio 4 dieną priimtu PŽĮ pakeitimo įstatymu Nr. XIII-1679 įgyvendinus Direktyvos 2015/2436 nuostatas, PŽĮ buvo įtvirtintas identišką nebaigtinis žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą sąrašas (PŽĮ 5 str.), kuris atitinka Direktyvos 2015/2436 tikslą sudaryti sąlygas lengviau įgyti teisinę apsaugą įvairaus tipo prekių ženklu Europos Sąjungoje (Direktyvos 2015/2436 8 konstatuojami dalis). Įgyvendinus Direktyvos 2015/2436 3 str. nuostatą ir atsisakius baigtinio žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą sąrašo PŽĮ, buvo sudarytos sąlygos plečiantis žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą apibrėžimui ir atsiradus techninėms galimybėms tokius žymenis išreikšti plačiau visuomenei aiškia ir suprantama forma, juos įregistruoti prekių ženklų registre, taip suteikiant veiksmingą teisinę apsaugą prekių ženklų teisės prasme. Tai yra didelė paskata prekių ar paslaugų išskyrimui kurti įvairesnius ir šiandienines aktualijas atliepiančius žymenis. Nebaigtinis žymenų, galinčių sudaryti ESPŽ sąrašas įtvirtintas ir Reglamente 2017/1001, kurio 4 straipsnyje analogiškai įtvirtina, kad ESPŽ gali būti sudarytas iš bet kokių žymenų, visų pirma iš žodžių, įskaitant

asmenvardžius, ar piešinių, raidžių, skaitmenų, spalvų, išorinės prekių ar prekių pakuotės formos ar garsų.

Nors ir galime pateikti bendrinį prekių ženklo apibrėžimą remiantis kiekvienam iš prekių ženklų keliamam tikslui išskirti konkrečią prekę ar paslaugą nuo kitų rinkoje siūlomų prekių ar paslaugų, tačiau kintant rinkos tendencijoms ir vystantis technikos pažangai, tikėtina, kad žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą, neapibrėžtumas tik didės, išskeldamas vis daugiau probleminių klausimų, susijusių su tokių žymenų gebėjimu atlikti konkrečios prekės ar paslaugos identifikacinę funkciją ir sudaryti savarankišką teisine prasme saugomą prekių ženklą.

1.2. Netipinių prekių ženklų samprata, rūšys ir specifika

Prekių ir paslaugų ženklime labiausiai yra paplitę prekių ženklai, kuriuos sudaro klasikiniai žymenys, pvz.: raidės, žodžiai, skaitmenys, jų deriniai ar grafiniai elementai (Zmejauskaitė, 2013, p. 16). Tai yra žymenys, kuriuos dauguma vartotojų gali aiškiai identifikuoti ir priskirti konkretaus ūkio subjekto prekėms ar paslaugoms. Tačiau, plečiantis rinkai ir gamintojams ar paslaugų teikėjams siekiant vartotojams pasiūlyti įvairesnių jų lūkesčius atitinkančių prekių ar paslaugų, siekiama ieškoti naujų žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą, formų. Nors, pavyzdžiui, kvapas dar neseniai nebuvo suprantamas kaip žymuo, kuris galėtų būti laikomas savarankišku prekių ženklu, tačiau kvapų naudojimas prekybos ir paslaugų sektoriuje taip paplito, kad iškilo būtinybė inicijuoti teisinio reglamentavimo pakeitimus, susijusius su teisinės apsaugos tokiems žymenims suteikimu prekių ženklų teisės prasme.

Netipinių prekių ženklų atsiradimas iš esmės siejamas su rinkodaros bei psichologijos mokslo plėtra. Akivaizdu, kad paveikesni yra tie prekių ženklai, kuriuos be tipinių žymenų sudaro ir netipiniai. Skatinant vartotojų perkamąją jėgą, prekių ženklų turi būti siekiama paveikti kuo daugiau vartotojo pojūčių ir taip padidinti prekės įsimintinumo lygį (Lindstrom, 2005, p. 69-70). Jutiminių prekių ženklų poveikumą įrodo ir atlikti moksliniai tyrimai, kuriais remiantis galime teigti, kad yra aiški koreliacija tarp prekių ženklo veikianų žmogaus pojūčių kiekio ir vartotojo suvokiamos prekės vertės (Lindstrom, 2005, p. 69-70).

Remiantis teisės doktrina, į netradicinių prekių ženklų kategoriją patenka visi prekių ženklai, kurie nėra įprasti ar klasikiniai (Sandri, Rizzo, 2003, p. 5) ir kuriuos sudarantys žymenys dėl savo specifiškumo vartotojų įprastai suvokiami kaip prekių dekoratyvinis elementas ar savybė (Bendrojo Teismo 2017 m. gegužės 3 d. sprendimas byloje Nr. T-36/16), o ne paskiras prekių ženklas. Netipiniai prekių ženklai gali būti skirstomi į dvi

grupės pagal tai, ar jie asmenų yra identifikuojami regos jutimu (vizualiai), ar kitais pojūčiais (klausos, uoslės, skonio ar lytėjimo). Į vizualiųjų netipinių prekių ženklų kategoriją patenka šūkiei, spalvos, hologramos, gestai, judantys paveikslukai, erdvinės gaminio ar pakuotės formos, tuo tarpu kaip nevizualūs netipiniai prekių ženklai išskiriami garsas, kvapas, skonis ar tam tikros medžiagos faktūra (New types of marks, 2006).

Nors ESPŽ apsaugos sistema veikia apie tris dešimtmečius, tačiau remiantis ESINT tvarkomoje paieškos duomenų bazėje „TMview“ pateikiamais duomenimis³, šiuo metu nėra įregistruotas nei vienas iš kvapo žymens sudarytas ESPŽ. Analogiška situacija ir VPB tvarkomoje Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazėje⁴ – nei vienam kvapo žymeniui nėra suteikta teisinė apsauga registracijos pagrindu. Tiesa, ESINT pakankamai sėkmingai registruojami iš garso ar spalvos žymenų⁵ sudaryti ESPŽ, tačiau, pripažintina, kad tokių prekių ženklų skaičius, palyginti su tradiciniais prekių ženklais, yra itin mažas. Tuo tarpu, Lietuvos mastu nors ir yra keletas iš garso ar spalvos žymenų sudarytų prekių ženklų sėkmingų registracijos atvejų, tačiau, atsižvelgiant į VPB pateiktų paraiškų registruoti tokius žymenis skaičių⁶, galimybe įregistruoti spalvinį ar garsinį prekių ženklą Lietuvos Respublikoje iki šiol naudojamosi vangiai.

Atsižvelgdami į registruotų netipinių prekių ženklų skaičiaus statistiką, negalėtume paneigti, jog priešingai nei garsinių ir spalvinių žymenų registracijos prekių ženklais atveju, iki šio momento yra susiduriama su akivaizdžia teisinės apsaugos kvapo žymeniui suteikimo problematika. Nors *de iure* kvapo žymenų registracija prekių ženklų yra galima, tačiau teisinis reglamentavimas tiesiogiai koreliuoja su techninėmis tokių žymenų registracijos galimybėmis ir kol nebus sugalvotas būdas kaip išreikšti siekiamų įregistruoti kvapų individualias savybes plačiajai visuomenei suprantama forma, iki tol kvapo žymenys, bent pagal dabartinį teisinį reguliavimą, negalės įgyti prekių ženklų statuso.

---

³ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“ [interaktyvus], [žiūrėta 2024-03-20], žr.: <https://www.tmdn.org/tmview/#/tmview>.

⁴ Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė [interaktyvus], [žiūrėta 2024-03-20], žr.: <https://search.vpb.lt/pdb/trademark/search-form>.

⁵ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“ [interaktyvus], [žiūrėta 2024-03-20], žr.: <https://www.tmdn.org/tmview/#/tmview>.

⁶ Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė [interaktyvus], [žiūrėta 2024-03-20], žr.: <https://search.vpb.lt/pdb/trademark/search-form>.

2. PREKIŲ ŽENKLŲ TEISINĖ APSAUGA

2.1. Prekių ženklų apsaugos būdai ir registravimo sistemos

Ne visi žymenys gali būti laikomi prekių ženklais, atitinkamai saugomi prekių ženklų teisės prasme. Kiekvienas iš žymonių, priklausomai nuo to, koku teritoriniu lygmeniu siekiama jį įregistruoti, privalo atitikti tam tikras tarptautiniuose, regioniniuose ar nacionaliniuose teisės aktuose išskirtas teisinės apsaugos įgijimo sąlygas ir tik šias sąlygas tenkinantys žymenys gali įgyti prekių ženklų instituto suteikiamą teisinę apsaugą.

Derėtų paminėti, kad siekiant naudoti ženklą nėra imperatyvaus reikalavimo būti jo savininku prekių ženklų teisės prasme (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. spalio 23 d. sprendimas byloje Nr. 3K-3-1222/2002). Prekių ženklas gali egzistuoti ir atlikti savo pagrindines funkcijas ir neįregistruotas, tačiau tokiu atveju yra susiduriama su didesne rizika, kad prekių ženklą sudarančiu žymeniu neteisėtai pasinaudos konkuruojantys ūkio subjektai, o neįregistruoto prekių ženklo savininkas negalės veiksmingai apginti savo pažeistų nuosavybės teisių į jam priklausantį ženklą. Neteisėto kopijavimo ir (ar) panaudojimo tam tikriems produktams žymėti atvejais, savo pažeistas teises neįregistruoto prekių ženklo savininkas galėtų ginti konkurencijos teisės⁷ ir (ar) autorių teises saugančių įstatymų⁸ nuostatų pagrindu, tačiau būtina pabrėžti, kad pažeistų teisių gynimas šių nuostatų pagrindu lemia sudėtingą neįregistruoto ženklo savininko pažeistų teisių įrodinėjimo procesą. Taigi, prekių ženklo registracija, ženklo savininkui suteikdama išimtinę teisę į jį, užtikrina efektyviausią jo pažeistų teisių gynybos mechanizmą, todėl visiškai suprantama, kodėl prekių ženklų teisės prasme siekiama saugoti ir magistriniame darbe nagrinėjamus netipinius kvapo, spalvos ir garso žymenis.

Prekių ženklų savininkų pažeistų teisių gynimą Lietuvos Respublikoje reglamentuojančio PŽĮ 14 straipsnio 1 ir 2 dalyse įtvirtinta, kad ženklo registracija suteikia ženklo savininkui išimtinę teisę į tą ženklą ir šio ženklo savininkas turi teisę uždrausti kitiems asmenims, neturintiems jo sutikimo, vykdant komercinę veiklą naudoti bet kokį žymenį prekėms ar paslaugoms žymėti. Remiantis PŽĮ 4 straipsnio 3 dalimi, prekių ženklas teisinę apsaugą gali įgyti ir kitu būdu – žymens pripažinimo plačiai žinomam pagrindu,

---

⁷ LR konkurencijos įstatymo 15 straipsnyje numatyta, kad ūkio subjektams draudžiama atlikti bet kuriuos veiksmus, prieštaraujančius ūkinės veiklos sąžiningai praktikai ir geriems papročiams, kai tokie veiksmai gali pakenkti kito ūkio subjekto galimybėms konkuruoti. Ūkio subjektas, kurio teisėti interesai pažeidžiami nesąžiningos konkurencijos veiksmais, turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu dėl: (1) neteisėtų veiksmų nutraukimo, (2) padarytos žalos atlyginimo, (3) įpareigojimo paneigti klaidingą informaciją, (4) prekių, susijusių su nesąžininga konkurencija konfiskavimo ar sunaikinimo (LR konkurencijos įstatymo 16 str.).

⁸ Bet koks kūrinio originalo ar jo kopijų panaudojimas be autoriaus, jo teisių perėmėjo ar jo tinkamai įgalioto asmens leidimo yra laikomas neteisėtu (LR autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 15 str. 2 d.).

tačiau, vėlgi, žymens pripažinimo plačiai žinomą procesą yra pakankamai sudėtingas, kadangi toks pripažinimas galimas tik teisiniu keliu, o prekių ženklo savininkui įprastai tenka prievolė įrodyti, kad žymuo yra gerai žinomas plačiajai visuomenei ar tam tikrame svarbiame visuomenės sluoksnyje (PINO bendra rekomendacija dėl plačiai žinomų ženklų apsaugos nuostatų, 1999).

Prekių ženklų apsaugai būdingas teritorialumas, t. y. prekių ženklas saugomas tik toje valstybėje ar tose valstybėse, kurioje ar kuriose jis yra įregistruotas (Birštonas, Liauksminaitė, 2020, p. 205). Prekių ženklų savininkams suteikiamų išimtinių teisių apimtis priklauso nuo to, pagal kurią apsaugos sistemą (nacionalinę, regioninę ar tarptautinę) jiems priklausančys žymenys yra saugomi.

Žymens registravimas nacionaliniu lygmeniu užtikrina prekių ženklo apsaugą atitinkamoje Europos Sąjungos valstybėje priklausomai nuo to, kurios šalies nacionalinėje prekių ženklo registracijos institucijoje prekių ženklas yra registruotas. Lietuvos Respublikoje prekių ženklai saugomi pagal PŽĮ, pateikiant paraišką dėl prekių ženklo registracijos VPB (PŽĮ 1 str. 3 d.). Jeigu norima įgyti prekių ženklo apsaugą visose Europos Sąjungos šalyse, prekių ženklas gali būti registruojamas ESINT, pateikiant vieną paraišką dėl prekių ženklo registracijos visose Europos Sąjungos valstybių teritorijose (Reglamento 2017/1001 4 konstatuojami dalis, 1 str. 2 d.). ESPŽ turi vieningą teisinę apsaugą visose 27 Europos Sąjungos valstybėse narėse. Tarptautinė prekių ženklo registracijos procedūra aktuali, jeigu ūkio subjektas planuoja savo veiklą vykdyti ir už Europos Sąjungos ribų. Tokiu atveju yra teikiama viena paraiška dėl tarptautinės prekių ženklo registracijos, kuri paduodama Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijai (toliau – PINO) (Madrido sutarties dėl tarptautinės ženklų registracijos protokolas, 1989). Registruojant prekių ženklą Tarptautiniu lygmeniu, remiantis Madrido sutarties dėl tarptautinės ženklų registracijos protokolo 3bis straipsniu, prekių ženklas saugomas ne visose, tačiau tik paraiškoje nurodytose šalyse, kurios yra Madrido sutarties dėl tarptautinės ženklų registracijos protokolo dalyvės (Madrido sutarties dėl tarptautinės ženklų registracijos protokolas, 1989). Toks registravimo principas, kai pareiškėjas pasirenka valstybes, kuriose siekia prekių ženklo apsaugos, yra pravartus, kadangi pareiškėjui prekių ženklo apsauga gali būti neaktuali tam tikrose šalyse kaip perteklinė, ypač tais atvejais, kai ženklą siekiantis įregistruoti subjektas neplanuoja savo veiklos vykdyti tam tikrose jurisdikcijose.

2.2. 2015 m. gruodžio 16 dienos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2015/2436 ir ją Lietuvoje įgyvendinusio 2018 m. gruodžio 4 d. Prekių ženklų įstatymo pakeitimo įstatymo, materialinių prekių ženklų apsaugos sąlygų aspektu, esmė ir tikslai

2018 m. gruodžio 4 d. Lietuvos Respublikos Seimo buvo priimta nauja PŽĮ redakcija, kuri įsigaliojo 2019 m. sausio 1 d. ir pakeitė iki tol galiojusią 2018 m. gegužės 1 d. PŽĮ redakciją. Naujosios redakcijos priėmimas didžiaja dalimi susijęs su Direktyvos 2015/2436 įgyvendinimu nacionalinėje teisėje, kuria *inter alia* buvo įtvirtinti pakeitimai, susiję su materialinėmis prekių ženklų apsaugos sąlygomis.

Prekių ženklu pramoninės nuosavybės objekto atžvilgiu gali būti tik toks žymuo, kuris atitinka absoliučius teisės aktų nustatytus reikalavimus, įtvirtintus Direktyvos 2015/2436 4 straipsnyje bei Reglamento 2017/1001 7 straipsnyje (ESPŽ registracijos atveju), t. y. tuos, kurie yra keliami ženklui *per se* ir yra nustatyti atsižvelgiant į pagrindinę prekių ženklo funkciją, kuri, pasak Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) yra garantuoti pažymėtos prekės ar paslaugos kilmės identiškumą vartotojui arba galutiniam naudotojui, įgalinant jį be jokios supainiojimo galimybės atskirti prekę ar paslaugą nuo kitos kilmės prekių ar paslaugų (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. birželio 18 d. sprendimas byloje Nr. C-299/99). Absoliutūs reikalavimai prekių ženklui yra skirti patikrinti, ar apskritai toks ženklas *per se* galėtų pretenduoti į apsaugą išimtinėmis teisėmis (Klimkevičiūtė, 2008, p. 42), t. y. ar jis atitinka prekių ženklui keliamus reikalavimus ir ar toks ženklas geba atlikti savo esminę funkciją – suteikti vartotojui juo pažymėtų prekių ir (arba) paslaugų identiškumo garantiją (Birštonas et al., 2010, p. 515).

Remiantis Reglamento 2017/1001 4 straipsniu ir Direktyvos 2015/2436 3 straipsniu, žymenys gali sudaryti prekių ženklą su sąlyga, jeigu jie leidžia (1) atskirti vienos įmonės prekes arba paslaugas nuo kitų įmonių prekių arba paslaugų ir (2) jeigu juos registre galima pavaizduoti tokiu būdu, kad kompetentingos institucijos ir visuomenė galėtų aiškiai ir tiksliai nustatyti prekių ženklo savininkui suteiktos apsaugos objektą. Tapačios sąlygos, kurias įgyvendinus žymuo gali sudaryti prekių ženklą įtvirtintos ir 2018 m. gruodžio 4 d. priimtos PŽĮ redakcijos, kuria buvo įgyvendintos Direktyvos 2015/2436 nuostatos, 5 straipsnyje: prekių ženklas gali būti įregistruotas, jeigu (1) jį sudarančiais žymenimis galima atskirti vieno asmens prekes arba paslaugas nuo kitų asmenų prekių arba paslaugų ir (2) jeigu juos galima pateikti Lietuvos Respublikos prekių ženklų registre taip, kad kompetentingos institucijos ir visuomenė galėtų aiškiai ir tiksliai nustatyti ženklo savininkui suteiktos apsaugos objektą.

Reikalavimą žymenį pavaizduoti visuomenei suprantama forma galėtume sieti su teisinio tikrumo principo įgyvendinimu (Calboli, Senftleben, 2018, p. 99), kadangi už prekių ženklų registravimą atsakingos institucijos, kiti ūkio subjektai ir apskritai vartotojai turi turėti galimybę tiksliai žinoti objektą, kuriam suteikiama prekių ženklo apsauga.

2018 m. gruodžio 4 d. priimta PŽĮ redakcija buvo panaikintas grafinio atvaizdavimo reikalavimo taikymas siekiamam įregistruoti žymeniui, kurį žymuo atitikdavo tokiu atveju, jeigu jį būdavo galima aiškiai ir suprantamai atvaizduoti registre vizualiai, t.y. linijų, paveikslėlių ar simbolių pagalba (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje C-273/00). Reikalavimo grafiškai pavaizduoti žymenį atsisakymu buvo siekiama sudaryti palankesnes sąlygas netipiniams žymenims įgyti teisinę apsaugą prekių ženklų teisės prasme, užtikrinant paprastesnę ir efektyvesnę tokių prekių ženklų registravimo procedūrą (Direktyvos 2015/2436 8 konstatuojamoji dalis, Lietuvos Respublikos Prekių ženklų įstatymo Nr. VIII-1981 pakeitimo įstatymo <...> aiškinamasis raštas, 2018). Tačiau abejotina, ar šie teisinio reglamentavimo pokyčiai turėjo didesnę teigiamą įtaką prekių ženklų institutui.

Nors grafinio atvaizdavimo kriterijus buvo panaikintas, tačiau iki šiol išlieka reikalavimas siekiamą įregistruoti žymenį pateikti paraiškoje taip, kad kompetentingos institucijos ir visuomenė galėtų aiškiai ir tiksliai nustatyti ženklo savininkui suteiktos apsaugos objektą (PŽĮ 5 str. 2 p.)⁹. Siekiamas įregistruoti žymuo po 2018 m. gruodžio 4 d. priimtos PŽĮ redakcijos įsigaliojimo momento neprivalo būti atvaizduojamas grafinėmis priemonėmis, tačiau svarbu, kad žymuo būtų išreikštas tokiu pavidalu, kuris būtų aiškus, tikslus, savarankiškas, lengvai pasiekiamas, suprantamas, pastovus ir objektyvus (Direktyvos 2015/2436 13 konstatuojami dalis), t.y. žymens pavaizdavimas turi leisti veiksmingai identifikuoti prekių ženklo savininkui suteiktų išimtinių teisių ribas. Taigi, siekiamų įregistruoti žymenų atžvilgiu iki šiol taikytini *Sieckmann* byloje suformuoti aiškumo, tikslumo, savarankiškumo, lengvo suvokiamumo, objektyvumo ir ilgalaikiškumo kriterijai (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje C-273/00), nepaisant to, kad jie buvo įtvirtinti žymens grafinio atvaizdavimo reikalavimo atžvilgiu.

Pažymėtina, kad grafinio atvaizdavimo reikalavimas apsunkindavo tam tikrų nevizualių netipinių žymenų registravimo prekių ženklais procesą, pavyzdžiui, garso įrašas nebuvo laikomas tinkamu garso žymens grafiniu atvaizdavimu, o grafinio atvaizdavimo

---

⁹ Tai atspindėta PŽĮ 5 straipsnio 2 punkte, įgyvendinant Direktyvos 2015/2436 3 straipsnio (b) punktą, kartu su 13-a konstatuojamąja dalimi.

reikalavimą tenkindavo tik garso išreiškimas muzikine notacija¹⁰ (Komisijos 2005 m. birželio 29 d. reglamentas (EB) Nr. 1041/2005, 2005) arba sonograma¹¹ kartu su garso įrašu (Guidelines for examination of European Union trade marks..., 2016), kai siekiamas įregistruoti garso žymuo neturėdavo melodijos muzikine prasme. Taigi, norimą įregistruoti garso žymenį pareiškėjai privalėjo išreikšti vizualiais muzikai užrašyti naudojamais ženklais, o elektroniniu būdu teikiamoje paraiškoje registruoti garso žymenį, turintį melodiją muzikine prasme, garso įrašas galėjo būti pridedamas tik kaip papildomas priedas laisvu pareiškėjo pasirinkimu (Europos Komisijos 2005 m. birželio 29 d. reglamentas (EB) Nr. 1041/2005, 2005). Pagal šiuo metu galiojantį reguliavimą, įtvirtintą 2018 m. kovo 5 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2018/626, kuriuo nustatomos išsamios tam tikrų Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo nuostatų įgyvendinimo taisyklės ir panaikinamas Įgyvendinimo reglamentas (ES) 2017/1431 (toliau – **Įgyvendinimo reglamentas 2018/626**) 3 str. 3 d. (g) p. garso įrašas yra laikomas pakankama priemone atvaizduoti garso žymenį visuomenei suprantama forma, atitinkamai pareiškėjai nebeturi pareigos siekiamą įregistruoti garso žymenį išreikšti vizualiniu būdu. Iš kitos pusės, garsai, ypač tais atvejais, kai jie turi muzikinę melodiją, įprastai būna užrašyti muzikos ženklais arba tokius garsus išreikšti muzikine notacija nėra sudėtinga, todėl net ir galiojant grafinio atvaizdavimo reikalavimui, jį įgyvendinant pareiškėjams neturėjo kilti didesnių sunkumų. Manytina, kad grafinio reikalavimo panaikinimas kiek aktualesnis garsams, kurie neturi melodijos muzikine prasme (pvz.: garsai, išreikšti žmogaus balsu), kadangi tokiems garsams įregistruoti kartu su garso įrašu nebereikia pateikti sonogramos (Įgyvendinimo reglamento 2018/626 3 straipsnio 3 dalies (g) punktas, Prekių ženklų registravimo taisyklių 56.8 papunktis).

Nors kvapo žymuo dėl savo techninių savybių grafinio atvaizdavimo reikalavimo iš viso negalėjo tenkinti ir, atrodytų, šio reikalavimo panaikinimas turėjo atverti kelią prekių ženklų, sudarytų iš kvapo žymens, registracijai, tačiau, palankesnių sąlygų tokių žymenų teisinei apsaugai minėti teisinio reguliavimo pakeitimai nesudarė. Skirtingai nei garso ir spalvos prekių ženklų atveju, paraiškų registruoti iš kvapo žymens sudarytą prekių ženklą padavimo tvarkos Įgyvendinimo reglamentas 2018/626 tiesiogiai nereglamentuoja, atitinkamai nėra aišku kokia forma išreikštas kvapas galėtų tenkinti suprantamo atvaizdavimo registre kriterijų. Nors Įgyvendinimo reglamento 2018/626 3 straipsnio 4 punkte numatyta, kad prekių ženklas, kurio pateikimo registruoti tvarka nėra nustatyta, gali

---

¹⁰ Notacija – tai sisteminis garsų žymėjimas sutartiniais ženklais; ženklų, vartojamų garsui (muzikai) užrašyti, sistema.

¹¹ Sonograma (spektrograma) - yra trimatis vaizdas, kuris atspindi garso aukštumą, dažnio intensyvumą ir garso seką laiko atžvilgiu.

būti vaizduojamas bet kokia visuomenei ir kompetetingoms institucijoms suprantama forma, tačiau tuo pačiu nurodoma, kad registruoti pateikiamas siekiamas įregistruoti prekių ženklo pavyzdys nėra tinkamas jo atvaizdavimo registre būdas (Įgyvendinimo reglamento 2018/626 3 straipsnio 9 dalis). Iki šiol iš kvapo žymens sudaryti prekių ženklai nėra registruojami, kadangi už prekių ženklų registraciją atsakingos institucijos ir teismai laikosi pozicijos, jog remiantis dabartinėmis technikos galimybėmis, kvapas registre negali būti išreiškiamas taip, kad vartotojai gebėtų tiksliai identifikuoti siekiamą apsaugoti objektą, t.y. netenkina vienos iš dviejų privalomų prekių ženklo teisinės apsaugos sąlygų.

Taigi, siekiant teisinės apsaugos žymeniui registracijos pagrindu suteikimo, jis privalo tenkinti skiriamojo požymio ir suprantamo atvaizdavimo registre kriterijus. Magistriniame darbe analizuojami netipiniai žymenys susiduria su akivaizdžiais sunkumais įgyvendinant minėtas sąlygas, o tai viena iš pagrindinių priežasčių, kuri lemia neproporcingai mažą tokių žymenų registracijos prekių ženklais skaičių lyginant su iš standartinių žymenų sudarytų prekių ženklų registracijų skaičiumi.

Kvapo, spalvos ir garso žymenų teisinės apsaugos įgijimo sąlygos ir ypatumai plačiau analizuojami trečiojoje darbo dalyje, aptariant kiekvieną iš šių netipinių žymenų individualiai.

3. NETIPINIŲ KVAPO, SPALVOS, GARSO PREKIŲ ŽENKLŲ TEISINĖS APSAUGOS YPATUMAI

3.1. KVAPO ŽYMUO

Sparčiai didėjanti konkurencija tarp ūkio subjektų skatina juos ieškoti vis naujų būdų savo prekių ženklo išskirtinumo užtikrinimui, todėl netipinių prekių ženklų vystymasis tampa neišvengiamas, o tai kartu lemia ir problematiką, susijusią su teisinės apsaugos tokiems žymenims suteikimu. Nors ir yra sudaryta formali teisinė bazė netipiniams prekių ženklams registruoti (Reglamento 2017/1001 4 str., Direktyvos 2015/2436 3 str., PŽĮ 5 str.), tačiau praktikoje kvapo žymenys prekių ženklo statusą įgyja tik išimtiniais atvejais. Tai galėtume sieti su kvapo individualiomis fizinėmis savybėmis, kurios lemia, kad nors vartotojai įprastai kvapą gali įsiminti, tačiau negeba jo susieti su konkrečiu to kvapo šaltiniu (Elias, 1992, p. 481). Taigi, pripažįstama, kad tik išskirtiniais atvejais vartotojai gali identifikuoti atitinkamą produktą ar paslaugą pagal kvapą. Be to, iki šio momento nėra techninių galimybių kvapą išreikšti tokiu būdu, kad kompetentingos institucijos ir visuomenė galėtų aiškiai ir tiksliai nustatyti jo savininkui suteiktos apsaugos objektą. Kyla pagrįstas klausimas, ar iš tiesų tam tikri netipiniai žymenys objektyviai galėtų būti registruojami prekių ženklais, ir ar nebaigtinio žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą, sąrašo įtvirtinimas teisės aktuose yra tikslingas?

Aukščiau iškelto klausimo problematiškumą patvirtina ir tai, kad, kaip minėta, ESINT¹² ir VPB¹³ šiuo metu nėra įregistravęs nei vieno prekių ženklo, kurį sudaro kvapo žymuo. Tuo tarpu, priešingai, iš spalvos ar garsinių žymenų sudaryti prekių ženklai tiek ES lygmeniu ESINT, tiek nacionaliniu lygmeniu VPB yra pakankamai sėkmingai registruojami. Akivaizdu, kad nors *de iure* yra įtvirtinta galimybė registruoti įvairių tipų netipinius žymenis, tačiau *de facto* vienos rūšies netipinius žymenis įregistruoti prekių ženklais yra sudėtingiau lyginant su kitų rūšių netipiniais žymenimis. Negalėtume paneigti to, kad ir patys suinteresuoti asmenys, žinodami apie galimas kliūtis registruojant netipinius žymenis prekių ženklais, vengia teikti paraiškas tokių žymenų registracijai. Nors egzistuoja keletas sėkmingų iš kvapo žymens sudarytų prekių ženklų registracijos pavyzdžių, tačiau

---

¹² ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“ [interaktyvus], [žiūrėta 2024-03-20], žr.: <https://www.tmdn.org/tmview/#/tmview>.

¹³ Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė [interaktyvus], [žiūrėta 2024-03-20], žr.: <https://search.vpb.lt/pdb/trademark/search-form>.

tenka pripažinti, kad tai tik vienetiniai atvejai¹⁴, kurie nepaneigia fakto, kad iki šio momento kvapo žymenų registracija prekių ženklais iš esmės negalima.

Pirmasis įregistruotas ir teisinę apsaugą įgijęs kvapo žymuo – Jungtinėse Amerikos Valstijose 1990 m. įregistruotas siuvinėjimo siūlams žymėti skirtas kvapas, kuris paraiškoje buvo įvardintas kaip „ryškus, gaivus gėlių aromatas, primenantis Plumerijų žiedus“ (New Types of Marks, 2006)¹⁵. Prekių ženklo statusą šis žymuo įgijo pripažinus, kad pareiškėja „Clarke's OSEWEZ“ tuo metu buvo vienintelė kvapniųjų siūlų gamintoja Jungtinių Amerikos Valstijų rinkoje, ji reklamavo savo gaminamus siūlus pabrėždama jų kvapiąsias savybes ir įrodė, kad vartotojai atpažįsta siūlams žymėti skirtą kvapą kaip jos prekių kilmės rodiklį (Decision of the Trademark Trial and Appeal Board of 19 September 1990 in case No. 758,429). Tuo tarpu, pirmasis ir vienintelis kvapas, kaip Bendrijos prekių ženklas (šiuo metu – ESPŽ), buvo įregistruotas 2000 metais. Šiam prekių ženklui teisinę apsauga buvo suteikta pakankamu laikant žodinį aprašymą „šviežiai nupjautos žolės kvapas“ (angl. *the smell of fresh cut grass*)¹⁶ teniso kamuoliukams žymėti (Priedas Nr. 1). Vidaus rinkos derinimo tarnybos (šiuo metu – ESINT) apeliacinio skyriaus nuomone, „šviežiai nupjautos žolės“ kvapas laikytinas išskirtiniu kvapu, kurį kiekvienas vartotojas geba identifikuoti, daugeliui šis kvapas asocijuojasi su pavasariu ar vasara, primena nupjautą veją ar sukelia kitus malonius pojūčius (Decision of the Second Board of Appeal of 11 February 1999 in case No. R 156/1998-2). Tačiau, derėtų paminėti, kad šis žymuo prekių ženklu buvo įregistruotas dar iki aktualiose *Sieckmann* (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje C-273/00) ir *Eden v OHIM* (Pirmosios instancijos teismo 2005 m. spalio 27 d. sprendimas byloje Nr. T-305/04) bylose suformuotos praktikos, kuria remiantis žodinis apibūdinimas nelaikytinas tinkamu grafiniu kvapo atvaizdavimu. Būtent šiuose Europos Sąjungos teismų sprendimuose suformuota praktika užkirto kelią tolimesnei kvapo žymenų registracijai prekių ženklais Europos Sąjungos lygmeniu.

Aukščiau pateikti kvapo registracijos prekių ženklais pavyzdžiai yra daugiau išimties iš bendros praktikos, tuo labiau, kad šių žymenų įregistravimas neturėjo didesnės įtakos prekių ženklų instituto plėtrai ir tiesiogiai nelėmė įstatyminio reguliavimo, susijusio su veiksmingesnės teisinės apsaugos netipiniams žymenims suteikimu, pokyčių. „Šviežiai

---

¹⁴ Vienintelis kvapo žymuo VRDT (šiuo metu – ESINT) įregistruotas dar iki *Sieckmann* bylos, kurioje buvo suformuota praktika, iš esmės panaikinus kvapo žymenų registracijos prekių ženklais galimybę Europos Sąjungoje, priėmimo.

¹⁵ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“. Prekių ženklo paraiškos Nr. 73758429 žr.: <https://www.tmdn.org/tmview/#/tmview/detail/US500000073758429>. Šio prekių ženklo registracija pasibaigusi.

¹⁶ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“. Prekių ženklo paraiškos Nr. 000428870, žr.: <https://www.tmdn.org/tmview/#/tmview/detail/EM500000000428870>.

nupjautos žolės kvapo teniso kamuoliukams žymėti“ prekių ženklo registracija pasibaigė 2006 m. gruodžio 11 d. jos nepratęsus ir nesuformavo precedento, kuriuo remiantis būtų užtikrinta tolimesnė iš kvapo žymenų sudarytų prekių ženklų apsauga. Galime svarstyti, kad šio prekių ženklo registracijos pratęsimas būtų sudaręs sąlygas tolimesnei iš kvapo žymenų sudarytų prekių ženklų registracijos galimybei Europos Sąjungos lygmeniu, kadangi teikiant paraišką dėl atitinkamo kvapo žymens įregistravimo, nepaisant kvapo žymens individualių fizinių savybių ir su tuo susijusių galimų teisinės apsaugos įgijimo apribojimų, kaip motyvu registruoti iš kvapo žymens sudarytą prekių ženklą, potencialūs pareiškėjai galėtų remtis „Šviežiai nupjautos žolės kvapo teniso kamuoliukams žymėti“ pavyzdžiu.

Autoriaus nuomone, minėti sėkmingi iš kvapo žymens sudarytų prekių ženklų registracijos pavyzdžiai yra pakankamai abejotini žymens išskirtinumo aspektu. Žymens apibūdinimas „ryškus, gaivus gėlių aromatas, primenantis „Plumerijų žiedus“ ar „šviežiai nupjautos žolės kvapas“ yra daugiau bendriniai apibūdinimai, nepakankamai apibrėžiantys konkretaus teisinės apsaugos objekto. Prekių ženklo apibūdinimas kaip „šviežiai nupjautos žolės kvapas“ yra subjektyvus, kadangi šviežiai nupjautos žolės kvapas kiekvienam vartotojui gali kelti skirtingas asociacijas, priklausomai nuo žolės rūšies, vartotojo gyvenamosios vietos, metų laiko ir panašiai. Tuo tarpu, Jungtinėse Amerikos Valstijose įregistruoto siuvinėjimo siūlams žymėti skirto kvapo apibrėžimas kiek tikslesnis, nes yra siejamas su konkrečios gėlės (Plumerijos) kvapu, nors, tikėtina, kad tik maža dalis į vidutinių vartotojų grupę patenkančių asmenų užuodę šį kvapą galėtų jį priskirti Plumerijos skleidžiamam kvapui. Tačiau, kaip minėta, šiam kvapo žymeniui teisinė apsaugą prekių ženklų teisės prasme buvo suteikta kaip įgijusiam antrinę reikšmę dėl jo ilgalaikio naudojimo kvapiesiems siūlams žymėti, kas suformavo vartotojų gebėjimą pagal šį kvapą identifikuoti „Clarke's OSEWEZ“ gaminamus siūlus.

3.2.1. Privalomų teisinės apsaugos įgijimo sąlygų analizė

Europos Parlamentas ir Taryba, atsižvelgdami į tai, jog įgyvendinant prekių ženklų registravimo sistemos tikslus, siekiamą įregistruoti žymenį turi būti leidžiama vaizduoti bet koku aiškumo, tikslumo, savarankiškumo, lengvo pasiekiamumo, suprantamumo, pastovumo ir objektyvumo kriterijus atitinkančiu pavidalu ir nebūtinai grafinėmis priemonėmis (Direktyvos 2015/2436 13 konstatuojamoji dalis), priėmė teisinio reguliavimo pakeitimus, kuriais buvo panaikintas privalomas grafinio pavaizdavimo reikalavimas registruojamiems žymenims. Kartu buvo įtvirtinta, kad žymenys gali sudaryti prekių ženklą tokiu atveju, jei jie leidžia (1) atskirti vienos įmonės prekes ar paslaugas nuo

kitų įmonių prekių ar paslaugų, be to, (2) siekiant prekių ženklų įregistruoti žymenį, jis privalo atitikti tikslaus, aiškaus ir suprantamo visuomenei ar kompetentingoms institucijoms atvaizdavimo registre kriterijų (Direktyvos 2015/2436 3 str.). Šios Direktyvos 2015/2436 nuostatos įgyvendintos PŽĮ 5 straipsnyje. Be to, analogiškos teisinės apsaugos įgijimo sąlygos taikomos ir registruojant ESPŽ (Reglamento 2017/1001 4 str.).

Skiriamąjo požymio reikalavimas gali būti tenkinamas, kai registruojami kvapai, kurie nėra būdingi prekėms, kurioms žymėti tas kvapas yra skirtas (Hawes, 1989, p. 151). Pavyzdžiui, jau minėtas Plumerijų žiedus primenančio kvapo registracijos atvejis siūlams žymėti (New Types of Marks, 2006) – suprantama, kad patys siūlai savaime dėl juos sudarančių medžiagų savybių jokio ryškaus ir išskirtinio kvapo neturi, tačiau, tam tikromis kvapiosiomis medžiagomis suteikus siūlams jiems nebūdingą kvapą, kuris būtų pakankamai specifinis, kad vartotojai ilgalaikėje perspektyvoje jį galėtų įsiminti ir susieti su konkrečiu ūkio subjekto gaminamais siūlais, skiriamąjo požymio reikalavimas galėtų būti tenkinamas. Akivaizdu, kad kvapo žymuo negalėtų tenkinti skiriamąjo požymio reikalavimo, jeigu gamintojas bandytų tam tikro rinkoje plačiai paplitusio produkto natūralų kvapą įregistruoti kaip prekių ženklą (Elias, 1992, p. 496). Pavyzdžiui, vienas kavos skrudintojas bandytų įgyti išimties teises į šviežiai skrudintų kavos pupelių kvapą. Galėtume teigti, kad toks žymuo atitiktų vieną iš absoliučių atsisakymo registruoti prekių ženklą pagrindų, kadangi šviežiai skrudintų kavos pupelių kvapą galėtume laikyti funkcionaliuoju (Reglamento 2017/1001 7 str. 1 d. (c) p., Direktyvos 2015/2436 4 str. 1 d. (c) p., PŽĮ 7 str. 1 d. 3 p.), kuris iš prigimties būdingas visų skrudintųjų kavos pupelėms. Taigi, skiriamąjo požymio reikalavimą įprastai gali įgyti kvapai, naudojami prekėms, kurios dėl savo prigimtinių savybių neturi jokio kvapo arba tie kvapai joms nėra būdingi, žymėti.

Prekių ženklais neregistruojami ir bendriniai kvapai (Reglamento 2017/1001 7 str. 1 d. (d) p., Direktyvos 2015/2436 4 str. 1 d. (d) p., PŽĮ 7 str. 1 d. 4 p.), kurie dėl savo masinio naudojimo tam tikros kategorijos prekių ar paslaugų gamybos procese negalėtų įgyti skiriamąjo požymio. Kaip bendrinio kvapo pavyzdį galėtume išskirti vanilės kvapą, kuris plačiai naudojamas kosmetikos priemonių gamyboje. Nors vanilė turi specifinį kvapą, tačiau dėl savo visuotinio paplitimo atitinkamų produktų rinkoje, šis kvapas negalėtų išskirti vieno produkto, kurių sudėtyje yra vanilės esencijos, nuo kitų tos pačios kategorijos produktų, kuriems kvapą suteikia jų sudėtyje esantis vanilės aromatas. Tokie kvapai turėtų būti palikti laisvam ūkio subjektų naudojimui.

Skiriamąjo požymio reikalavimo įgyvendinimas praktikoje nekelia tiek problemų kaip antrasis – aiškaus ir suprantamo atvaizdavimo registre kriterijus. Aptariant šį kriterijų,

nagrinėsime aktualią ESTT suformuotą praktiką netipinių prekių ženklų registravimo srityje, ją siejant su šiuo metu galiojančiais privalomais kriterijais, kuriuos turi įgyvendinti siekiamas įregistruoti žymuo ir atsakant į klausimą, ar atsisakius grafinio atvaizdavimo kriterijaus, buvo sudarytos palankesnės sąlygos kvapo žymeniui teisinę apsaugą įgyti prekių ženklų teisės prasme.

Aktualioje *Sieckmann* byloje (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje C-273/00), remiantis Vokietijos patentų biuro pateiktais prejudiciniais klausimais, buvo sprendžiama, kaip reikėtų suprasti tikslų ir aiškų grafinį pavaizdavimą kvapo žymenų kontekste. Generalinio advokato Ruiz-Jarabo Colomer į *Sieckmann* bylą pateiktos nuomonės 38 paragrafe nurodoma, kad prekių ženklo grafinis atvaizdavimas turi atitikti du kriterijus: pirma, jis turi būti išsamus, aiškus ir tikslus, kad būtų galima tiksliai identifikuoti išimtinės teisės objektą ir antra, jis turi būti registre išreikštas visiems suinteresuotiems asmenims suprantama forma. Šioje byloje buvo konstatuota, kad nors ir egzistuoja nemažai būdų kaip grafiniu būdu išreikšti kvapą (pvz.: cheminė formulė, žodinis aprašymas, kvapo pavyzdžio pateikimas, šių būdų kombinacija), tačiau nei vienas iš jų neatitinka suprantamo ir tikslaus grafinio atvaizdavimo kriterijaus. Tam, kad kvapo žymens grafinis pavaizdavimas būtų tinkamas, jis turi vaizduoti prašomą įregistruoti kvapą, o ne šį kvapą skleidžiantį produktą (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje C-273/00). *Sieckmann* byloje suformuotomis taisyklėmis buvo remiamasi ir Europos Bendrijų Pirmosios instancijos Teismo (šiuo metu – Europos Sąjungos Bendrasis teismas (toliau - **Bendrasis Teismas**)) 2005 m. spalio 27 d. sprendime byloje Nr. T-305/04, kurioje buvo sprendžiama, ar prašymas įregistruoti kvapinį žymenį, kuris apibūdinamas kaip „prinokusios braškės kvapas“ prekėms pagal Nicos klasifikacijos 3, 16, 18, 25 klases žymėti, kartu pateikiant spalvotą „prinokusios braškės“ piešinį, gali tenkinti grafinio atvaizdavimo kriterijų. Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismas (šiuo metu – Bendrasis teismas) pripažino, jog paraiškoje įregistruoti prekių ženklą pateiktas braškės piešinys, vaizduojantis tik vaisių, kuris skleidžia kvapą, tariamai tapatų nagrinėjamam kvapiniam žymeniui, o ne prašomą įregistruoti kvapą, nėra tinkamas šio žymens grafinis pavaizdavimas (Pirmosios instancijos teismo 2005 m. spalio 27 d. sprendimas byloje Nr. T-305/04). Be to, byloje pažymėta, jog pasaulyje egzistuoja daugybė braškių rūšių, kurių kvapas priklauso nuo jų rūšies ir kitų išorinių veiksnių, todėl siekiamo įregistruoti žymens aprašymas kaip „prinokusios braškės kvapas“ ir šio kvapo atvaizdavimas pateikiant braškės nuotrauką neleidžia vartotojams vienareikšmiškai suvokti siekiamo įregistruoti žymens (Pirmosios instancijos teismo 2005 m. spalio 27 d. sprendimas byloje Nr. T-305/04).

Grafinio pavaizdavimo reikalavimo panaikinimas iš esmės nesudarė palankesnių sąlygų kvapo žymenų registravimui prekių ženklui, kadangi kvapas dėl specifinių fizinių savybių susiduria su jo išraiškos visuomenei suprantama forma ribotumu. Atitinkamai, registruojant kvapo žymenis negali būti įgyventi *Sieckmann* byloje, kuri priimta dar iki grafinio atvaizdavimo reikalavimo panaikinimo, įtvirtinti esminiai ir iki šių dienų taikytini aiškumo, tikslumo, savarankiškumo, lengvo suvokiamumo, objektyvumo ir ilgalaikiškumo kriterijai, kuriuos privalo atitikti kiekvienas prekių ženklui siekiamas įregistruoti žymuo (Įgyvendinimo reglamento 2018/626 3 str. 1 d., Direktyvos 2015/2436 13 konstatuojamoji dalis). Direktyva 2015/2436 siektas tikslas sudaryti sąlygas lengviau apsaugoti prekių ženklus Sąjungoje, kad tai būtų naudinga Europos įmonių, visų pirma mažųjų ir vidutinių, augimui ir konkurencingumui (Direktyvos 2015/2436 8 konstatuojamoji dalis) yra daugiau formalus tuo aspektu, kad *Sieckmann* kriterijus iki ir po grafinio atvaizdavimo reikalavimo panaikinimo gali tenkinti iš esmės tokie patys siekiamas įregistruoti žymens atvaizdavimo registre būdai. Kvapo žymenį, pagal šiuo metu prieinamas technines galimybes, galima pavaizduoti lygiai tai pat, kaip ir iki grafinio reikalavimo panaikinimo, t.y. chemine formule, žodiniu aprašymu, kvapo pavyzdžio pateikimu ar šių būdų kombinacija, o šie kvapo išraiškos būdai *Sieckmann* byloje buvo pripažinti kaip neįgyvendinantys aiškumo, tikslumo, savarankiškumo, lengvo suvokiamumo, objektyvumo ir ilgalaikiškumo kriterijų. Tai leidžia daryti išvadą, kad galimi kvapo išraiškos būdai, net ir panaikinus grafinio atvaizdavimo reikalavimą, netenkina *Sieckmann* byloje suformuluotų esminių kriterijų, privalomų kiekvieno prekių ženklo registravimui ir tai lemia kvapo žymens registracijos prekių ženklui negalimumą. Analogiška situacija ir ESPŽ aspektu - paraiškų registruoti ESPŽ ESINT atmetamos, kadangi pripažįstama, jog visuotinai prieinamomis technologijomis kvapo neįmanoma išreikšti taip, kad suinteresuoti asmenys galėtų aiškiai ir tiksliai nustatyti teisinės apsaugos objektą (Trade mark and Design guidelines, 2024). Net ir kvapo mėginio ar pavyzdžio pateikimas, kuris kartu su kvapo chemine formule ir jo žodiniu aprašymu, atrodytų, galėtų tenkinti suprantamo ir aiškaus atvaizdavimo kriterijų, nėra laikomas tinkamu kvapo išraiškos registre būdu (Įgyvendinimo reglamento 2018/626 3 str. 9 d.).

Iš kitos pusės, *Sieckmann* byloje techniškai prieinami kvapo išraiškos būdai buvo atmesti juos siejant su grafinio atvaizdavimo reikalavimo įgyvendinimo negalimumu. Galėtume kelti problemą, ar panaikinus grafinio atvaizdavimo reikalavimą, kvapo cheminės formulės, žodinio aprašymo ir kvapo pavyzdžio kombinacijos pateikimas registruoti nebūtų pakankamas tam, kad būtų įgyvendintas suprantamo ir aiškaus atvaizdavimo registre kriterijus. Manytina, kad minėta kvapo atvaizdavimo kombinacija

leistų pakankamai tiksliai identifikuoti teisinės apsaugos objektą. Jeigu Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas siekia suteikti galimybę prekių ženklais registruoti įvairaus pobūdžio žymenis (Direktyvos 2015/2436 8 konstatuojami dalis), atsižvelgiant ir į tai, kad tokių netipinių žymenų, kaip kvapo naudojimas konkretiems produktams ar paslaugoms žymėti yra pakankamai paplitęs, tokių žymenų individualios fizinės savybės neturėtų lemti registracijos galimybės panaikinimo. Priešingu atveju, turėtų būti pripažinta, kad dabartinis teisinis reguliavimas yra neefektyvus ir inicijuojami prekių ženklų registraciją reglamentuojančių teisės aktų pakeitimai. Dabartinė situacija kelia didelį teisinį neapibrėžtumą, kadangi, nors ir teisės aktuose nėra įtvirtintas baigtinis žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą sąrašas (Reglamento 2017/1001 4 str., Direktyvos 2015/2436 3 str., PŽĮ 5 str.), tačiau ūkio subjektai, investuodami į kvapo žymenų vystymą, susiduria su dviprasmiška situacija, kai formaliai teisinis mechanizmas tokiems žymenims registruoti yra sukurtas, tačiau praktikoje kvapo žymuo teisinės apsaugos prekių ženklų teisės prasme negali įgyti kaip neatitinkantis suprantamos išraiškos registre kriterijaus.

3.1.2. Registracijų skaičiaus statistikos analizė

Siekiant atskleisti kvapo prekių ženklų teisinės apsaugos įgijimo ypatumus, magistriniame darbe nagrinėsime VPB, ESINT ir Jungtinių Amerikos Valstijų patentų ir prekių ženklų biure (toliau – USPTO) pateiktų paraiškų registruoti kvapo žymenis ir įregistruotų iš kvapo žymenų sudarytų prekių ženklų skaičiaus statistiką.

Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazėje nėra registruoto nei vieno iš kvapo žymens sudaryto prekių ženklo. Tiesa, bandymų būta. Galėtume paminėti UAB „Čilija“ siektą įregistruoti „ką tik iškeptos picos kvapą“¹⁷, tačiau įmonės paraiška VPB nebuvo tenkinta. Akivaizdu, kad šis žymuo negalėjo įgyvendinti privalomo skiriamąjo požymio reikalavimo, kadangi šviežiai iškeptos picos kvapas yra natūrali ir nepakeičiama kiekvienos kepamos picos funkcionalioji savybė, o išimtinių teisių į šį žymenį suteikimas būtų suformavęs UAB „Čilija“ dominuojančią padėtį kitų analogiškoje rinkoje veikiančių verslo subjektų atžvilgiu, kadangi ši maitinimo įstaiga galėtų drausti kitoms įstaigoms kepti picas, kurios skleistų „šviežiai iškeptos picos“ kvapą, o tai iš esmės lemtų ribojimą kitiems ūkio subjektams verstis picų kepimo verslu (Zmejauskaitė, 2013, p. 71). ESINT tvarkomoje duomenų bazėje „TMview“ prieinamais viešais duomenimis, iš kvapo žymenų sudarytų ESPŽ nėra įregistruota. Fenomenalu ir tai, kad ESINT iš viso buvo teiktos tik kelios paraiškos kvapo žymeniui registruoti: paraiška įregistruoti gintaro, medienos su Virdžinijos

---

¹⁷ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“. Prekių ženklo paraiškos Nr. 2006 0652 žr.: <https://www.tmdn.org/tmview/#/tmview/detail/LT500000020060652>.

tabako atspalviais kvapą, naudojamą kosmetikos ir tualetų reikmenų gamyboje (paraiška buvo atsiimta)¹⁸, netenkintos paraiškos registruoti prinokusios braškės kvapą valymo priemonėms bei kitoms prekėms pagal Nicos klasifikacijos 3, 16, 18, 25 klases žymėti¹⁹ (Priedas Nr. 2), citrinų kvapą avalynei žymėti²⁰, paraiška prekių ženklų registruoti „šviežiai nupjautos žolės“ kvapą teniso kamuoliukams žymėti²¹ (paraiška buvo tenkinta) bei paraiška įregistruoti „arbatmedžio aliejaus“ kvapą pramoninėms apsauginėms pirštinėms žymėti (paraiška buvo atsiimta)²². Be to, beveik visos iš šių paraiškų teiktos dar iki aktualioje *Sieckmann* byloje suformuotos praktikos, jog nei vienas iš galimų kvapo atvaizdavimo registre būdų neatitinka suprantamo ir tikslaus grafinio atvaizdavimo kriterijaus (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje C-273/00), o kaip minėta, šio sprendimo priėmimas iš esmės užkirto kelią tolimesnei iš kvapo žymenų sudarytų prekių ženklų registracijai Europos Sąjungos lygmeniu.

Tik nedaugelyje valstybių yra sudaryta reali galimybė nacionaliniu lygmeniu registruoti kvapo žymenis prekių ženklais. Kaip pažangias valstybes, užtikrinančias galimybę įgyti teisinę apsaugą kvapo žymenims, galėtume paminėti Jungtinę Karalystę, kurioje iš viso buvo įregistruoti 2 iš kvapo žymens sudaryti prekių ženklai²³ ir Jungtines Amerikos Valstijas, kurioje teisinė apsauga suteikta virš dešimties iš kvapo žymenų sudarytų prekių ženklų²⁴.

Remiantis Jungtinių Amerikos Valstijų patentų ir prekių ženklų biure (toliau – **USPTO**) registruotų kvapo prekių ženklų pavyzdžiais, galime teigti, kad kvapo fizinės savybės savaime nėra tokios, kurios negalėtų išskirti jais žymimų prekių ar paslaugų. Pavyzdžiui, žaislų bendrovė „Hasbro“ kaip antrinę reikšmę dėl jo naudojimo įgijusį žymenį sėkmingai įregistravo „Play-Doh“ plastilino kvapą, kuris paraiškoje buvo apibūdintas kaip „saldus, šiek tiek muskusą primenantis vanilės kvapas su lengvais vyšnių atspalviais,

---

¹⁸ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „eSearch plus“. Prekių ženklų paraiškos Nr. 000566596, žr.: <https://euipo.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/000566596>.

¹⁹ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „eSearch plus“. Prekių ženklų paraiškos Nr. 001122118, žr.: <https://euipo.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/001122118>.

²⁰ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „eSearch plus“. Prekių ženklų paraiškos Nr. 001254861, žr.: <https://euipo.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/001254861>.

²¹ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“. Prekių ženklų paraiškos Nr. 000428870, žr.: <https://www.tmdn.org/tmview/#/tmview/detail/EM500000000428870>.

²² ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „eSearch plus“. Prekių ženklų paraiškos Nr. 012741401, žr.: <https://euipo.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/012741401>.

²³ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“. Prekių ženklų paraiškos Nr. UK00002000234 ir Nr. UK00002001416, žr.: <https://www.tmdn.org/tmview/#/tmview/detail/GB5000000002000234>.

²⁴ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“. Prekių ženklų paraiškos Nr. 012741401, žr.: <https://www.tmdn.org/tmview/#/tmview/results?page=2&pageSize=30&criteria=C&offices=US&territories=US&tmType=Other&ftmStatus=Registered>.

derinamas su sūdytos kvietinės tešlos kvapu²⁵. Iš kitos pusės, šis registracijos atvejis kritikuotinas, kadangi manytina, jog vartotojams minėtą kvapą itin sudėtinga susieti būtent su „Play-Doh“ gaminamo plastilino kvapu, kadangi jau iki šio kvapo žymens įregistravimo momento rinkoje egzistavo nemažai kitų alternatyvių produktų. Taigi, darytina prielaida, kad Jungtinėse Amerikos Valstijose, priešingai nei Europos Sąjungoje, judama liberalesnės teisinės apsaugos netipiniams žymenims suteikimo keliu.

Remiantis aukščiau pateiktais registruotų kvapo prekių ženklų pavyzdžiais, ypač ESINT registruotu „šviežiai nupjautos žolės“ kvapu teniso kamuoliukams žymėti ir Jungtinėje Karalystėje įregistruotais kvapo prekių ženklais, galime kelti klausimą, ar šie pavieniai kvapo prekių ženklai įregistruoti atitikus tokiems žymenims keliamas privalomas teisinės apsaugos sąlygas, ar, visgi, paraiškos šių žymenų registracijai tenkintos nukrypstant nuo privalomų prekių ženklų registravimo reikalavimų. Pažymėtina, kad visų šių kvapo žymenų grafinio atvaizdavimo reikalavimą atitiko žodinis jų aprašymas, nors reikėtų pripažinti, kad tokia forma išreikštas kvapo žymuo nepakankamai apibrėžia prekių ženklo savininkams suteikiamos teisinės apsaugos objektą. Akivaizdu, kad toks prekių ženklų apibūdinimas dėl savo nepakankamo tikslumo klaidintų vartotojus ir kitus ūkio subjektus, kurie remdamasi registre pateiktu šių žymenų aprašymu, susidurtų su neužtikrintumu dėl panašių kvapų naudojimo galimybės savo produktams žymėti, nepažeidžiant minėtų iš kvapo žymens sudarytų prekių ženklų savininkų turimų išimtinių teisių į šiuos ženklus. Pavyzdžiui, Jungtinėse Karalystės intelektinės nuosavybės tarnyboje iki šiol registruotas „stipraus kartaus alaus kvapas“²⁶ smiginio strėlytėms žymėti kiekvieno vartotojo gali būti suvokiamas pakankamai individualiai, priklausomai nuo jo asmeninės patirties, be kita ko, alaus kvapas itin priklauso nuo tokių veiksnių, kaip alaus gamybos procesas ir jo metu naudojamos žaliavos.

3.1.3. Argumentai už ir prieš kvapo žymens registravimą prekių ženklų

Europos Sąjungoje ir Lietuvoje galiojantys teisės aktai formaliai suteikia galimybę įregistruoti kvapo žymenį prekių ženklu (Reglamento 2017/1001 4 str., Direktyvos 2015/2436 3 str., PŽĮ 5 str.), todėl kiekviena paraiška registruoti kvapo žymenį turi būti vertinama individualiai ir priimamas motyvuotas sprendimas dėl kiekvieno iš šių žymenų registracijos galimumo. Svarbu įrodyti, kad pareiškėjo siekiamas registruoti žymuo atitinka

²⁵ USPTO tvarkoma paieškinė prekių ženklų duomenų bazė. Prekių ženklo paraiškos Nr. 87335817, žr.: https://tsdr.uspto.gov/#caseNumber=87335817&caseSearchType=US_APPLICATION&caseType=DEFAULT&searchType=statusSearch.

²⁶ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“. Prekių ženklo paraiškos Nr. UK00002000234, žr.: <https://www.tmdn.org/tmview/#/tmview/detail/GB500000002000234>.

privalomus teisinės apsaugos įgijimo kriterijus, t.y. skiriamojo požymio reikalavimą ir tikslaus, aiškaus bei suprantamo visuomenei atvaizdavimo registre kriterijų (Reglamento 2017/1001 4 str., Direktyvos 2015/2436 3 str., PŽĮ 5 str.).

Analizuojant kvapo prekių ženklą ir jo teisinės apsaugos ypatumus, nebūtų galima vienareikšmiškai sutikti su Europos Sąjungos teisminių institucijų formuojama pozicija ir teisės doktrinoje pateikiama nuomone, kad kvapas kaip prekių ženklas, bent šiuo metu, dėl vieningos visuotinai pripažintos tarptautinės kvapų klasifikacijos sistemos, kuri leistų objektyviai apibrėžti kvapus, suteikiant tikslų kiekvienam kvapui skirtą pavadinimą ar kodą (Pirmosios instancijos teismo 2005 m. spalio 27 d. sprendimas byloje Nr. T-305/04) ir techninių būdų kvapą išreikšti aiškia ir suprantama forma nebuvimo (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje C-273/00), negalėtų būti registruojamas prekių ženklu. Reikėtų atsižvelgti į tai, kad kvapo fizinės savybės savaime yra tokios, kurios jį išskiria iš daugumos kitų žymenų aiškios ir suprantamos galimybės jį atvaizduoti aspektu. Abejotina dėl kvapo žymens, kuris vartotojams nėra suvokiamas vizualiai, galimybės būti išreikštam netiesiogine, t.y. ne uoslės receptoriais suprantama forma, objektyvumo, ir ar tokie pažangūs kvapo atvaizdavimo būdai, kaip spektografija, chromatografija ar technologijos „elektroninė nosis“ analizė galėtų užtikrinti aiškaus atvaizdavimo kriterijaus registre įgyvendinimą.

Kvapas skiriamąjį požymį gali įgyti tokiu atveju, kai tai leidžia pats kvapo pobūdis ir žmogaus uoslė sugeba atitinkamą kvapą suvokti. Tačiau, mokslininkų išvados dėl žmogaus gebėjimo skirti kvapus nevienareikšmės: vieni jų teigia, kad žmonės sugeba atpažinti kvapus, kiti tuo tarpu įsitikinę, kad nors ir žmogus gali prisiminti kvapus, tačiau negeba jų susieti su koku konkrečiu šaltiniu (Elias, 1992). Tuo tarpu, Generalinis advokatas Ruiz-Jarabo Colomer savo išvadoje, teiktoje *Sieckmann* byloje (Colomer, 2001), teigia, kad prekių ženklo, kurį galima suvokti kvapu, galimybė atlikti identifikavimo funkciją yra visiškai neginčytina. Šią generalinio advokato teiginį pagrindžia ir dalis mokslinių tyrimų, kuriuose gauti rezultatai leidžia teigti, jog uoslės atmintis yra viena geriausių iš visų žmonių turimų atminčių (Lindstrom, 2005, p. 69-70, 97). Žmogaus uoslės atminties patikimumas, suteikiantis galimybę vartotojams kvapus susieti su atitinkamo ūkio subjekto prekėmis ar paslaugomis, patvirtintas ir Bendrojo teismo praktikoje (Pirmosios instancijos teismo 2005 m. spalio 27 d. sprendimas byloje Nr. T-305/04), kurioje konstatuota, kad vartotojų gebėjimas atitinkamus kvapus įsiminti skatina ūkio subjektus šiuos žymenis naudoti jų prekėms žymėti.

ESINT ir Jungtinės Karalystės intelektinės nuosavybės tarnyboje registruotiems „šviežiai nupjautos žolės“ teniso kamuoliukams žymėti ir „stipraus kartaus alaus“ smiginio

strėlytėms žymėti kvapo žymenims teisinė apsauga buvo suteikta pripažinus, kad jų žodinis aprašymas leidžia pakankamai tiksliai identifikuoti teisinės apsaugos objektą. Šie registracijos atvejai kritikuotini, kadangi minėti kvapo apibūdinimai apibrėžia gamtoje randamus ar gamybos proceso metu susiformuojančius objektus, tačiau neperteikia pačio kvapo. Akivaizdu, kad kvapo žymens žodinis apibūdinimas dėl jo subjektyvumo negali būti laikomas tinkamu kvapo atvaizdavimo aiškia ir suprantama forma, būdu. Net jei ir asmuo atitinkamą kvapą galėtų priskirti konkrečiam produktui, tikėtina, kad jis jį apibūdintų skirtingai negu kvapo registracijos paraiškoje pateiktas kvapo žymens žodinis aprašymas (Fleck, 2003, p. 25). Taigi, kvapas pats savaime dėl savo fizinių savybių yra sunkiau išreiškiamas objektyvia forma, leidžiančia jį suvokti kaip konkretų prekių ženklą.

Prekių ženklų teisės prasme aktuali kvapų „išėikvojimo“ doktrina (angl. *need to keep free*). Šios doktrinos esmė tokia, kad siekiant užtikrinti viešąjį interesą, egzistuoja poreikis tam tikrus žymenis palikti laisvai prieinamus visiems ūkio subjektams, rinkoje siūlanties panašias prekes ar paslaugas (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1999 m. gegužės 4 d. sprendimas sujungtose bylose Nr. C-108/97 and C-109/97; Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2003 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje Nr. C-104/01). Kvapo prekių ženklų srityje tai yra malonūs kvapai, kurie įprastai naudojami tam tikros kategorijos ūkio subjektų prekėms ar paslaugoms žymėti, ir kurie yra itin palankiai priimamai didžiosios dalies vartotojų. Akivaizdu, kad išimtinės teisės į plačiai naudojamą kvapą suteikimas vienam ūkio subjektui suformuotų jo dominuojančią padėtį kitų rinkos dalyvių atžvilgiu. Kyla rizika, kad palyginus nedideliame skaičiui ūkio subjektų ilgainiui monopolizavus didžiąją dalį kvapo žymenų, kiti verslo subjektai iš viso nebeturėtų galimybių savo prekių ar paslaugų žymėjimui naudoti kvapų.

Iš kitos pusės, kvapo specifinės fizinės savybės ir jų lemiamas atvaizdavimo suprantama forma registre ribotumas, net ir kvapo žymens registracijos prekių ženklu atveju, neužtikrina prekių ženklo savininko išimtinių teisių į atitinkamą kvapo žymenį. Iš kvapo žymens sudaryto prekių ženklo savininkui, kitam ūkio subjektui pradėjus panašų kvapo žymenį naudoti tapačios kategorijos prekės žymėti, būtų itin sunku įrodyti savo teisės į konkretų kvapo prekės ženklą pažeidimą. ESTT praktikoje išaiškinta, kad visapusiš galimybės supainioti vertinimas, kiek tai susiję su vizualiu, skambėjimo ar konceptuali nagrinėjamų prekių ženklų panašumu, turi būti pagrįstas bendru jų sukeliama įspūdžiu, visų pirma atsižvelgiant į jų skiriamuosius ir dominuojančius elementus (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2013 m. liepos 18 d. sprendimas byloje Nr. C-252/12). Tai, kaip vidutinis nagrinėjamų prekių ar paslaugų vartotojas suvokia prekių ženklus, yra lemiamas kriterijus visapusiškai vertinant minėtą galimybę supainioti (Europos Sąjungos Teisingumo

Teismo 2013 m. liepos 18 d. sprendimas byloje Nr. C-252/12). Kyla praktinė problema, susijusi su tuo, kaip reikėtų vertinti du kvapo žymenis panašumo aspektu, kadangi, manytina, jog panašaus kvapo registracijos atveju ar nagrinėjant tarp dviejų subjektų kilusį ginčą dėl galimo vieno iš jų turimų išimtinių teisių į kvapo žymenį pažeidimo, už prekių ženklų registravimą atsakingos institucijos ar teismai negalėtų objektyviai šių žymenų palyginti ir nustatyti akivaizdžių jų skirtumų, atitinkamai teismai negalėtų priimti motyvuoto sprendimo dėl išimtinių teisių į atitinkamą žymenį pažeidimo.

Pagrindinį probleminį klausimą kelia tai, kad kvapų naudojimas ūkio subjektų veikloje yra itin paplitę ir natūralu, kad investuodami lėšas į tokių žymenų kūrimą, jie siekia veiksmingos tokių žymenų apsaugos prekių ženklų teisės prasme. Net ir atsisakius baigtinio žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą, sąrašo bei grafinio atvaizdavimo reikalavimo, palankesnės sąlygos kvapo žymenų registravimui prekių ženklais nebuvo sudarytos, kadangi pripažįstama, jog visi galimi kvapo išraiškos būdai negali tenkinti objektyvaus, aiškaus ir suprantamo atvaizdavimo registre kriterijus (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje C-273/00). Iš kitos pusės, galėtume svarstyti, ar atsižvelgiant į dabartinę techninių galimybių kvapą išreikšti visuomenei suprantama forma ribotumą, neturėtų būti priimti teisės aktų pakeitimai, suteikiant galimybę šiuos žymenis prekių ženklais registruoti lengvatinėmis sąlygomis. Darytina prielaida, kad palankių sąlygų iš kvapo žymenų sudarytų prekių ženklų registracijai nesudarymas parodo ir tam tikras teisėkūros spragas, kadangi teisės aktų leidyba užsiimantys subjektai turėtų siekti, jog teisės aktai būtų aktualūs ir pritaikyti prie šiandieninių poreikių bei technikos galimybių. Galimybės registruoti kvapo prekių ženklą nebuvimas neturėtų tapti vien tik ūkio subjektų, kurie siekia registruoti tokius ženklus, problema.

Europos Sąjungos teismų praktikoje suformuota pozicija dėl būdų išreikšti kvapą aiškia ir suprantama forma, nebuvimo kritikuotina atsižvelgiant į būdus, kuriais išreikštas garsas gali tenkinti suprantamo atvaizdavimo registre kriterijų. Remiantis Įgyvendinimo reglamento 2018/626 3 straipsnio 3 dalies g punktu, jeigu prekių ženklą sudaro vien garsas ar garsų derinys (garsinis ženklas), ženklas vaizduojamas pateikiant garso failą, kuriame atkuriamas garsas, arba jis tiksliai vaizduojamas pateikiant muzikos natas. Analogiška nuostata įtvirtinta ir Prekių ženklų registravimo taisyklių 56.8 papunktyje. Taigi, suprantamumo kriterijus tenkinamas ir tokiu atveju, jeigu paraiškoje registruoti garso žymenį jis pateikiamas tik muzikine notacija. Tuo tarpu, cheminė formulė nėra laikoma tinkamu kvapo atvaizdavimo registre būdu, nors periodinę elementų lentelę išmanantys asmenys pagal registre pateiktą cheminę formulę galėtų identifikuoti iš kokių medžiagų

atitinkamas kvapas yra sudarytas. Iš kitos pusės, cheminė formulė neatspindi pačio medžiagos kvapo, o tik nurodo medžiagas, iš kurių tas kvapas yra sudarytas (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje C-273/00), todėl kvapas pagal cheminę formulę vartotojų gali būti suvokiamas itin individualiai. Šiuo atžvilgiu muzikinė penklinė yra pranašesnė, kadangi muzikiniai ženklais galima gana tiksliai nurodyti kaip turi skambėti kūrinys, t.y. natas gebantis skirti vartotojas pagal jas gali suvokti atitinkamą melodiją. Tačiau, pripažįstama, kad net ir muzikinė penklinė negali tiksliai atkartoti siekiamo išreikšti kūrinio, kadangi visuomet egzistuoja interpretacinė paklaida ir tokių muzikos parametrų, kaip dinamikos, artikuliacijos ar tembro žymėjimas yra apytikslis (Visuotinė lietuvių enciklopedija). Tuo remiantis galėtume teigti, kad nors ir kvapo atvaizdavimas chemine formule negali tiksliai išreikšti siekiamo įregistruoti kvapo, tačiau galėtų būti pakankama priemonė tam, kad cheminius elementus gebantys skirti vartotojai galėtų identifikuoti kvapo žymens savininkui suteiktų išimtinių teisių į atitinkamą žymenį ribas.

Autoriaus nuomone, pasitelkus kitų mokslų, pvz.: kriminalistinės odorologijos žinias, būtų galima užtikrinti registruoti pateikto kvapo pavyzdžio ilgaamžiškumą, kadangi taikant šio mokslo žinias, kvapas gali būti sėkmingai užkonservuojamas ir išlaikomas ilgus metus, nepaisant jam būdingos lakumo savybės (Kurapka et al., 2012 p. 647). Todėl derinant kvapo pavyzdžio aukščiau nurodyta forma pateikimą, kartu su kvapo išraiška chemine formule ir jo žodiniu aprašymu galėtume pasiekti, kad prekių ženklų prasme siekiami apsaugoti kvapai registre būtų atvaizduoti vidutiniam vartotojui pakankamai aiškia forma, leidžiančia itin tiksliai nustatyti teisinės apsaugos objektą.

Taigi, vienareikšmiškai teigti, kad kvapas negali būti registruojamas prekių ženklu, negalėtume. Tačiau, jeigu būtų sudarytos palankios sąlygos tokiems prekių ženkluoms registruoti, tikėtina, susidurtume su kvapų „išsėmimo“ problema, kadangi dėl teigiamai visuomenės vertinamų kvapų spektro ribotumo, į tam tikrą kvapo prekių ženklą teisę įgiję subjektai įgytą dominuojančią padėtį kitų ūkio subjektų, kurie siekia tos pačios kategorijos prekes ar paslaugas žymėti atitinkamais kvapo žymenimis, atžvilgiu.

3.1.4. Galimi teisinio reguliavimo pakeitimai

Siekiant pašalinti teisinį neapibrėžtumą kvapo žymenų srityje, Europos Sąjungos teisės aktų leidėjui būtų tikslinga nuspręsti, ar remiantis šiuolaikine technine pažanga ir jos tendencijomis, netolimoje ateityje būtų įmanoma sukurti kvapo atvaizdavimo būdą, kuris objektyviai perteiktų atitinkamo kvapo savybes ir galėtų būti išreikštas visuomenei

suprantama forma. Priklausomai nuo atsakymo, inicijuoti prekių ženklų teisinę apsaugą reglamentuojančių teisės aktų pakeitimus.

Pripažinus, kad netolimojo ateityje aiškaus ir suprantamo atvaizdavimo kriterijų tenkinantis kvapo išraiškos būdas negalėtų būti sukurtas, svarstytinas klausimas dėl išimtinių lengvatinių teisinės apsaugos įgijimo sąlygų kvapo žymeniui suteikimo. Siūlytina įtvirtinti, kad minėtos kvapo cheminės formulės, jo pavyzdžio ir žodinio aprašymo kombinacijos pateikimas būtų tinkamas kvapo žymens atvaizdavimo registre aiškia ir suprantama forma būdas. Ši pasiūlymą galėtume grįsti teisės aktuose pripažįstamu garso išraiškos muzikine notacija, tenkinančiu aiškaus ir suprantamo atvaizdavimo registre kriterijų, tinkamumu (Įgyvendinimo reglamento 2018/626 3 straipsnio 3 dalies (g) punktas, Prekių ženklų registravimo taisyklių 56.8 papunktis), jį siejant su cheminių formulių galimybe nurodyti medžiagas, iš kurių atitinkamas kvapas yra sudarytas.

Kitas galimas variantas - konstatavimas, kad kvapas dėl savo individualių fizinių savybių negalėtų įgyti savarankiško prekių ženklo statuso, kartu inicijuojant baigtinio žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą, sąrašo Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtinimą.

Suprantama, kad abu pasiūlymai kritikuotini, kadangi pirmu atveju būtų dirbtinai sukurtos palankios sąlygos kvapo prekių ženklų registracijai, nukrypstant nuo visuotinai taikomų privalomų reikalavimų prekių ženklų registracijai, o antru atveju užkertamas kelias kvapo prekių ženklų registracijai tokiu atveju, jeigu po minėtų teisinio reguliavimo pakeitimų įgyvendinimo būtų atrastos techninės galimybės, tenkinančios privalomą aiškaus ir tikslaus atvaizdavimo registre kriterijų. Tačiau, tik priėmęs vieną iš siūlomų sprendimų Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas panaikintų teisinį neapibrėžtumą, su kuriuo susiduria ūkio subjektai ir kurį iš esmės lemia teisinio reguliavimo prieštaringumas, kai baigtinis žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą sąrašas, siekiant sudaryti palankias sąlygas įgyti teisinę apsaugą įvairaus tipo prekių ženklams Europos Sąjungoje (Direktyvos 2015/2436 8 konstatuojami dalis) panaikintas, tačiau teisės aktuose, priešingai nei spalvos (Įgyvendinimo reglamento 2018/626 3 straipsnio 3 dalies f (i) p., Prekių ženklų registravimo taisyklių 56.3 papunktis ir 58 punktas) ir garso (Įgyvendinimo Reglamento 3 str. 3 d. (g) p., Prekių ženklų registravimo taisyklių 56.8 papunktis) žymenų atveju, galimi kvapo atvaizdavimo registre būdai nėra įtvirtinti.

3.2. SPALVOS ŽYMUO

Spalvos yra neatsiejama daugelio verslo subjektų gaminamų prekių ar teikiamų paslaugų identiteto dalis, todėl neginčytina, kad siekiant ekonominės pažangos turi būti sudaromos kuo palankesnės iš spalvos žymenų sudarytų prekių ženklų teisinės apsaugos sąlygos.

Spalviniai prekių ženklai gali būti sudaryti iš vienos spalvos be kontūrų arba spalvų derinio be kontūrų (Įgyvendinimo reglamento 2018/626 3 str. 3 d. (f) p.). Spalva *per se* reiškia, kad prekių ženklo apsaugos siekiama vienai ar kelioms spalvoms, neatsižvelgiant į jokią konkrečią formą ar konfigūraciją. Prekių ženklų teisės prasme gali būti saugomas ir atspalvis (-iai), o jeigu yra kelios spalvos – spalvų pasiskirstymo santykis (Bendrijos prekių ženklų nagrinėjimo vidaus..., 2014). Direktyvos 2015/2436 3 straipsnyje pateiktame pavyzdiniame žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą sąraše spalva yra tiesiogiai įvardijama kaip vienas iš žymenų, galinčių įgyti savarankiško prekių ženklo statusą. Atitinkama nuostata yra įtvirtinta ir PŽĮ 5 straipsnyje.

Pirmasis spalvos *per se* prekių ženklas buvo įregistruotas 1985 m. „USPTO Corning Fiberglas“ korporacijos vardu kaip rožinė spalva, skirta pluoštiniam stiklui gyvenamųjų namų izoliacijai žymėti²⁷. Šis žymuo teisinę apsaugą įgijo pripažinus, kad rožinė spalva tapo skiriamuoju Corning Fiberglas gaminamo pluoštinio stiklo bruožu dėl nuolatinio jos naudojimo nuo 1956 m. šioms prekėms žymėti (Decision of the US Court of Appeals for the Federal Circuit of 8 October 1985 in case No. 774 F.2d 1116). Tuo tarpu, pirmasis Bendrijos prekių ženklas (šiuo metu – ESPŽ) registruotas 1999 m. vienspalvei alyvinei spalvai, skirtai „Milka“ konditerijos gaminiams žymėti²⁸ (Priedas Nr. 3).

Remiantis PINO, ESINT ir valstybių nacionalinėse prekių ženklų duomenų bazėse pateikimais duomenimis, akivaizdu, kad spalvos žymenų registracija prekių ženklais, priešingai nei kvapo žymenų, yra itin paplitusi, todėl nenuostabu, kad dėl pakankamai didelio registracijų skaičiaus teisės doktrinoje sutinkama nuomonė, kad iš spalvos žymenų sudaryti prekių ženklai turėtų būti priskiriami tradicinių prekių ženklų kategorijai (Sarginson, 1997, p. 25). Tačiau, autoriaus nuomone, žymens priskyrimas prie netipinių kategorijos neturėtų priklausyti nuo tokių žymenų registracijos prekių ženklais skaičiaus. Spalvos priskyrimą netipinių žymenų kategorijai pagrinde lemia spalvos gebėjimo tenkinti skiriamąjo požymio reikalavimą, problematika, taip pat baigtinis spalvų spektrą sudarančių spalvų skaičius ir su tuo susijusi šių žymenų greito „išsėmimo“ galimybė.

²⁷ USPTO tvarkoma duomenų bazė. Prekių ženklo paraiškos Nr. 75050728., žr.: https://tsdr.uspto.gov/#caseNumber=75050728&caseSearchType=US_APPLICATION&caseType=DEFAULT&searchType=statusSearch

²⁸ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „eSearch plus“. Prekių ženklo paraiškos Nr. 000031336, [žiūrėta 2024-03-26], žr.: <https://euipo.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/000031336>.

3.2.1. Privalomų teisinės apsaugos įgijimo sąlygų analizė

Europos Parlamentas ir Taryba, atsižvelgdami į tai, jog įgyvendinant prekių ženklų registravimo sistemos tikslus, siekiamą įregistruoti žymenį turi būti leidžiama vaizduoti bet koku aiškumo, tikslumo, savarankiškumo, lengvo pasiekiamumo, suprantamumo, pastovumo ir objektyvumo kriterijus atitinkančiu pavidalu ir nebūtinai grafinėmis priemonėmis (Direktyvos 2015/2436 13 konstatuojamoji dalis), priėmė teisinio reguliavimo pakeitimus, kuriais buvo panaikintas privalomas grafinio pavaizdavimo reikalavimas registruojamiems žymenims. Kartu buvo įtvirtinta, kad žymenys gali sudaryti prekių ženklą tokiu atveju, jei jie leidžia (1) atskirti vienos įmonės prekes ar paslaugas nuo kitų įmonių prekių ar paslaugų, be to, (2) siekiant prekių ženklų įregistruoti žymenį, jis privalo atitikti tikslaus, aiškaus ir suprantamo visuomenei ar kompetentingoms institucijoms atvaizdavimo registre kriterijų (Direktyvos 2015/2436 3 str.). Šios Direktyvos 2015/2436 nuostatos įgyvendintos PŽĮ 5 straipsnyje. Be to, analogiškos teisinės apsaugos įgijimo sąlygos taikomos ir registruojant ESPŽ (Reglamento 2017/1001 4 str.).

Analizuojant skiriamąjo požymio reikalavimą, ESTT praktikoje pripažinta, kad spalva gali atskirti vieno ūkio subjekto prekes arba paslaugas nuo kitų ūkio subjektų prekių arba paslaugų (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2003 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje Nr. C-104/01). Tačiau, vertinant spalvų gebėjimą įgyvendinti skiriamąjo požymio reikalavimą, būtina paminėti, kad spalva įprastai neperduoda jokios informacijos apie atitinkamų prekių ar paslaugų kilmę ir dažniausiai tik antrinę reikšmę dėl jų ilgalaikio naudojimo prekėms ar paslaugoms žymėti įgijusios spalvos gali tenkinti skiriamąjo požymio reikalavimą. Taigi, spalvos žymuo įprastai pripažįstamas turinčiu skiriamąjį požymį su sąlyga, kad, atsižvelgiant į atitinkamos visuomenės suvokimo lygį, jis tapo tinkamas identifikuoti atitinkamą prekę kaip pagamintą konkrečios įmonės bei atskirti šią prekę nuo kitų įmonių prekių (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2003 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje Nr. C-104/01).

Vertinant spalvą skiriamąjo požymio aspektu, taikomas vidutinio, t.y. pakankamai protingo, atidaus ir informuoto vartotojo testas (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 1999 m. liepos 22 d. sprendimas byloje Nr. C-342/97). Remiantis gautais duomenimis, padaromos išvados, ar vidutiniškai protingi vartotojai, matydami spalvos žymenį, kuris jiems pateikiamas neduodant jokių užuominų į konkrečią prekę ar paslaugą, kuriai žymėti tas spalvos žymuo yra naudojamas, galėtų žymenį susieti su konkrečiu verslo subjekto prekėmis ar paslaugomis. Tikėtina, kad vidutinio vartotojo taisykle remiantis ESINT buvo įregistruoti tokie daugeliui gerai žinomi spalvos žymenys, kaip šviesiai violetinė spalva „Kraft Foods Schweiz Holding GmbH“ gaminamam „Milka“ šokoladui žymėti (priedas Nr.

3) ar mėlynos ir sidabrinės spalvos kombinacija „Red Bull GmbH“ gaminamo energetinio gėrimo skardinei žymėti²⁹ (Priedas Nr. 4). Tiesa, pastaroji registracija vėliau ESTT buvo pripažinta negaliojančia kaip neatitinti aiškaus ir suprantamo atvaizdavimo registre reikalavimo (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. liepos 29 d. sprendimas byloje Nr. C-124/18). Paminėtinas ir VPB prekės ženklų įregistruotas „UPS“ siuntų pristatymo tarnybos rudos spalvos žymuo³⁰ (Priedas Nr. 5). Akivaizdu, kad šie iš spalvos ar spalvų kombinacijos sudaryti prekių ženklai daugelio vartotojų *per se* siejami su minėtų verslo subjektų gaminamais produktais ar teikiamomis paslaugomis, t.y. net ir atskirai pateikus šiuos spalvos žymenis, tikėtina, kad daugelis vartotojų galėtų tiksliai įvardyti produktus ar paslaugas, kuriems šie spalvos žymenis yra skirti žymėti.

Skiriamojo požymio reikalavimo paprastai negali tenkinti bendrinės spalvos, kurios dažniausiai naudojamos tam tikros kategorijos prekėms ar paslaugoms žymėti ir spalvos, kurios natūraliai susiformuoja prekių gamybos procese dėl jų gamyboje naudojamų medžiagų (Reglamento 2017/1001 7 str. 1 d. c ir (d) p., Direktyvos 2015/2436 4 str. 1 d. (c) ir (d) p., PŽĮ 7 str. 1 d. 3 ir 4 p.). Paminėtina aktuali paraiška Europos Bendrijos prekės ženklui (šiuo metu – ESPŽ) registruoti, kurią pateikusi kramtomąją gumą gaminanti „WM Wrigley Jr.“ kompanija bandė įregistruoti šviesiai žalią spalvą savo gaminamai produkcijai žymėti. Atmesdama „WM Wrigley Jr.“ apeliacinį skundą dėl netenkintos paraiškos Bendrijos prekių ženklų (šiuo metu – ESPŽ) įregistruoti šviežiai žalią spalvą kramtomajai gumai žymėti, Vidaus rinkos derinimo tarnybos (šiuo metu – ESINT) Trečioji apeliacinė taryba *inter alia* konstatavo, kad šviežiai žalia spalva yra įgavusi bendrinės spalvos statusą ir turi būti palikta laisvam naudojimui (Decision of the Third Board of Appeal of 18 December 1998 in case No. R 122/98-3). Be to, akivaizdu, jog šio žymens įregistravimas prekių ženklų būtų iškreipęs atitinkamoje rinkoje veikiančių ūkio subjektų tarpusavio konkurenciją bei suformuotą vieno kramtomąją gumą gaminančio subjekto dominuojančią padėtį kitų tapačias prekes gaminančių subjektų atžvilgiu.

Minėta, jog Direktyva 2015/2436 buvo panaikintas grafinio atvaizdavimo reikalavimas, tačiau įtvirtinta privaloma sąlyga siekiamą įregistruoti prekių ženklą registre išreikšti tokiu būdu, kad kompetentingos institucijos ir visuomenė galėtų aiškiai ir tiksliai nustatyti prekių ženklo savininkui suteiktos apsaugos objektą. Įgyvendinimo reglamento 2018/626 3 straipsnio 3 dalies f (i) punkte įtvirtinta, kad siekiant įregistruoti prekių ženklą, kurį sudaro tik viena spalva, paraiškoje turi būti pateikiama spalvos reprodukcija ir nuoroda

---

²⁹ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“. Prekių ženklo paraiškos Nr. 004381471, [žiūrėta 2024-03-26], žr.: <https://www.tmdn.org/tmview/#/tmview/detail/EM500000004381471>.

³⁰ Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė. Prekių ženklo paraiškos Nr. 98-3761, [žiūrėta 2024-03-26], žr.: <https://search.vpb.lt/pdb/trademark/details/98-3761>.

į visuotinai pripažintą spalvos kodą. Tuo tarpu, jeigu siekiama apsaugoti spalvos žymenį, kurį sudaro spalvų derinys, paraiškoje turi būti pateikiama spalvų derinio reprodukcija ir nurodomos kiekvieno iš tų spalvų derinių sudarančių spalvų visuotinai pripažintas kodas, taip pat gali būti pridėtas aprašymas, išsamiai apibūdinantis sistemingą spalvų išdėstymą (Įgyvendinimo reglamento 3 straipsnio 3 dalies f (ii) punktas). Tokie patys kriterijai siekiant įregistruoti spalvos žymenį nacionaliniu lygmeniu įtvirtinti ir Prekių ženklų registravimo taisyklių 56.3 papunktyje ir 58 punkte: spalva vaizduojama pateikiant spalvą ar spalvų derinį bei nurodant žymenį sudarančios spalvos (-ų) tarptautinį kodą. Akivaizdu, kad grafinio atvaizdavimo reikalavimo registruojant žymenis atsisakymas iš esmės neturėjo įtakos spalvos žymenų registracijos prekių ženklais procesui, kadangi tiek galiojant grafinio atvaizdavimo reikalavimui, tiek po jo panaikinimo, įtvirtinus reikalavimą registruojamą žymenį išreikšti visuomenei suprantama forma, spalvos žymens atvaizdavimo būdas nepasikeitė – pripažįstama, kad aktualioje *Sieckmann* byloje įtvirtintus aiškumo, tikslumo, savarankiškumo, lengvo prieinamumo, suprantamumo, ilgalaikiškumo ir objektyvumo kriterijus (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2002 m. gruodžio 12 d. sprendimas byloje C-273/00) spalvos žymuo gali atitikti tik paraiškoje pateikus spalvos (ar jų kombinacijos) pavyzdį ir nurodant tos spalvos tarptautinį identifikavimo kodą.

3.2.2. Registracijų skaičiaus statistikos analizė

Siekiant atskleisti spalvinių prekių ženklų teisinės apsaugos įgijimo ypatumus, magistriniame darbe nagrinėsime VPB, ESINT, PINO pateiktų paraiškų registruoti spalvos žymenis ir įregistruotų iš spalvos žymenų sudarytų prekių ženklų skaičiaus statistiką.

Remiantis Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazės duomenimis, VPB iš viso buvo teiktos 11 paraiškų spalvos žymenims registruoti ir tik 3 iš jų buvo tenkintos (visų šių prekių ženklų registracija galioja iki šiol), dar dėl dviejų naujai pateiktų paraiškų yra atliekama ekspertizė³¹. Lietuvos Respublikoje įregistruota geltonos ir juodos spalvų kombinacija „Schaeffler Technologies AG & Co. KG“ gaminamoms automobilių detalėms žymėti³², ruda spalva, kaip „UPS“ siuntų pristatymo tarnybos prekių ženklas (Priedas Nr. 5)³³ bei žalios ir baltos spalvų kombinacija kaip krepšinio klubo Kauno „Žalgiris“ prekių

³¹ Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė [interaktyvus], [žiūrėta 2024-03-26], žr.: <https://search.vpb.lt/pdb/trademark/search-form?lang=lt>.

³² Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė. Prekių ženklo paraiškos Nr. 98-1880, [žiūrėta 2024-03-26], žr.: <https://search.vpb.lt/pdb/trademark/details/98-1880>.

³³ Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė. Prekių ženklo paraiškos Nr. 98-3761, [žiūrėta 2024-03-26], žr.: <https://search.vpb.lt/pdb/trademark/details/98-3761>.

ženklas³⁴ (Priedas Nr. 6). Tiesa, visi spalvos prekių ženklai VPB įregistruoti 2000-2001 metais, vėliau teiktos paraiškos buvo atmestos, tačiau šis faktas *ipso* neleidžia daryti pagrįstų išvadų apie tam tikrus pokyčius nacionaliniame žymenų registravimo procese.

Analizuojant VPB įregistruotus iš spalvos žymens sudarytus prekių ženklus ir lyginant juos su spalvos žymenimis, kuriems VPB atsisakė suteikti prekių ženklo statusą, galime daryti prielaidą, kad bent dvejiems iš registruotų spalvos žymenų teisinė apsauga buvo suteikta dėl jų ilgaamžiškumo, istorinės vertės ir vartotojų gebėjimo šiuos spalvos žymenis sieti su konkrečių ūkio subjektų prekėmis ar paslaugomis. Žalios ir baltos spalvų kombinacija yra tapusi Kauno „Žalgirio“ istoriniu simboliu, tuo tarpu siuntų pristatymo bendrovė „UPS“ yra virš 100 metų veikianti tarptautinė įmonė (nuo 1996 m. Lietuvoje), kurios įregistruota ruda spalva savaime vidutinio vartotojo siejama su „UPS“ teikiamomis siuntų pristatymo paslaugomis. Taigi, akivaizdu, kad šie spalvos žymenis, juos ilgą laiką naudojant minėtų ūkio subjektų veikloje, įgijo antrinę reikšmę. Nagrinėjant po 2001 metų Valstybiniam patentui pateiktas paraiškas įregistruoti spalvos žymenis, galime teigti, kad dauguma iš paraiškose prašytų registruoti spalvų buvo bendrinės atitinkamų prekių ar paslaugų sektoriuose (oranžinė, geltona, geltonos ir mėlynos spalvų kombinacija), todėl, tikėtina, kad paraiškų registruoti šiuos žymenis atmetimas susijęs su tuo, kad dėl itin plataus jų naudojimo prekėms ar paslaugoms žymėti, jie negalėjo tenkinti skiriamą požymio reikalavimo.

ESINT šiuo metu yra įregistruoti 298 spalvos ESPŽ³⁵, tuo tarpu PINO šis skaičius siekia 493³⁶. Nors registruotų iš spalvos žymenų sudarytų prekių ženklų skaičius žymiai didesnis už kvapo prekių ženklų skaičių, tačiau šis skirtumas nėra toks reikšmingas, kad galėtume pritarti teisės doktrinos teiginiams, jog dėl didelio registracijų skaičiaus spalvos prekių ženklai neturėtų būti priskiriami netipinių prekių ženklų kategorijai (Sarginson, 1997, p. 25). Tai patvirtina ir standartinių žymenų registracijos prekių ženklais ESINT ir PINO skaičiaus statistika, pavyzdžiui, šiuo metu ESINT registruoti 740215³⁷ vaizdiniai prekių ženklai, o PINO šis skaičius siekia 487322³⁸.

---

³⁴ Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė. Prekių ženklo paraiškos Nr. 99-2591, [žiūrėta 2024-03-26], žr.: <https://search.vpb.lt/pdb/trademark/details/99-2591>.

³⁵ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“ [interaktyvus], [žiūrėta 2024-04-09], žr.: <https://euipo.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/018128208>.

³⁶ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“ [interaktyvus], [žiūrėta 2024-04-09], žr.: <https://euipo.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/018128208>.

³⁷ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“ [interaktyvus], [žiūrėta 2024-04-09], žr.: <https://euipo.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/018128208>.

³⁸ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“ [interaktyvus], [žiūrėta 2024-04-09], žr.: <https://euipo.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/018128208>.

3.2.3. Argumentai už ir prieš spalvos žymens registravimą prekių ženklų

Reikėtų pripažinti, kad spalvos žymens naudojimas ūkio subjektų prekėms ar paslaugoms žymėti yra itin paplitęs, atitinkamai yra poreikis užtikrinti tokių žymenų teisinę apsaugą prekių ženklų teisės prasme.

Minėta, jog spalva yra priskiriama netipinių žymenų kategorijai ir šis priskyrimas galėtų būti grindžiamas tuo, kad vartotojai sunkiai geba atpažinti konkrečią prekę ar paslaugą vien tik pagal spalvos žymenį, o spalva vartotojų daugiau suvokiama kaip prekių dekoratyvinis elementas. Kaip išaiškinta ESTT praktikoje, prekybos srityje spalvos ar jų deriniai įprastai naudojami dėl jų patrauklumo ar dekoratyvinių savybių, neperteikiant jokios prasmės (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2004 m. birželio 24 d. sprendimas byloje Nr. C-49/02). Tačiau negalėtume atmesti galimybės, kad spalvos ar jų deriniai, naudojami žymint prekę ar paslaugą, galėtų įgyti prekių ženklo statusą (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2003 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje Nr. C-104/01).

Vertinant konkrečią spalvą ar spalvų derinį skiriamą požymio aspektu, būtina atsižvelgti į bendrąjį interesą pernelyg neriboti spalvų prieinamumo kitiems ūkio subjektams, siūlantiesiems prekes ar paslaugas, kurios yra tos pačios rūšies kaip ir tos, kurioms prašoma registracijos (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2004 m. birželio 24 d. sprendimas byloje Nr. C-49/02). Spalvų išekvojimo doktriną teigia, kad nepaisant to, kad egzistuoja daugybė spektro spalvų, žmogaus regėjimo struktūra ir fiziologija yra tokia, kad vartotojai įprastai gali suvokti tik ribotą jų skaičių. Pagrindinėmis laikomos raudona, žalia ir tamsiai mėlyna spalvos, iš kurių teoriškai gali būti sudaromos visos likusios spalvos (Mizgiris, 2007, p. 25). *Libertel* byloje, kurioje buvo sprendžiama dėl oranžinės spalvos, skirtos telekomunikacijos paslaugoms žymėti, skiriamą požymio, ESTT pažymėjo, kad neribojant tokių spalvos žymenų registracijos, susidarytų situacija, kai visas spalvų spektras būtų išnaudotas įregistravus pakankamai nedaug prekių ženklų, o visa tai lemtų, kad ūkio subjektai, kuriems būtų suteikta teisė tokius spalvos žymenis naudoti savo produktams žymėti, įgytų dominuojančią padėtį kitų ūkio subjektų atžvilgiu, atitinkamai būtų stabdoma kitų rinkoje įsitvirtinusių verslo subjektų verslo plėtra (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2003 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje Nr. C-104/01). Galėtume teigti, kad siekiant išspręsti spalvų „išsėmimo“ problemą, tam tikros spalvos, kurios, remiantis moksliniais tyrimais, daro didžiausią įtaką vartotojų įpročiams (pvz.: pripažįstama, kad tokios šiltos spalvos, kaip raudona, oranžinė ir geltona geriau pritraukia vartotojus tam tikrų kategorijų prekių atžvilgiu (Aslam, 2005, p. 13) turėtų būti paliktos visų ūkio subjektų laisvam naudojimui.

Spalvų „išsėmimo“ problematikai galėtume pateikti kontrargumentą. Jei spalva nėra susijusi su prekės ar paslaugos funkcionalumu, verslo subjektai turi galimybę savo tikslams pasiekti naudoti ir kitas alternatyvias spalvas. Tuo labiau, kad skiriamąjo požymio kriterijus taikomas tik tos pačios kategorijos kitų verslo subjektų prekėms ar paslaugoms žymėti, išskyrus atvejus, kai įregistruojamas pripažintas plačiai žinomą iš spalvos žymens sudarytas prekių ženklas (TRIPS 16 str. 3 d., PŽĮ 14 straipsnio 7 dalies 2 punktas)³⁹. Kiekvienu atveju turėtų būti individualiai vertinama, kiek atitinkamoje prekių kategorijoje konkuruoja įmonių ir pripažinus, kad vienos spalvos registracija neturėtų didelės neigiamos įtakos analogiškoje prekių ar paslaugų rinkoje veikiantiems verslo subjektams, tokį spalvos žymenį turėtų būti leidžiama registruoti.

Paprastai nėra registruojami tokie spalvos žymenys, kurie susiję su tam tikro produkto ar prekės funkcionaliosiomis savybėmis, kai tam tikrų medžiagų naudojimas tų prekių ar produktų gamyboje lemia atitinkamą jų spalvą (pvz.: dauguma rinkos dalyvių, gaminančių majonezą, naudoja panašias sudėtines dalis, kurios lemia baltą šio gaminio spalvą). Aktualioje *Co. v. Jacobson Products Co.* byloje, kurioje buvo spęstas klausimas dėl spalvos gebėjimo atlikti pagrindinę prekių ženklo funkciją, buvo konstatuota, kad funkcionalumo doktrinos taikymas prekių ženklų teisėje leidžia išvengti spalvų išsekimo nekonkurencinių pasekmių, o spalvų sąrašo mažinimas neužkirs kelio konkurencijai tik tuo atveju, jei konkreti spalva nėra funkcionalus prekių bruožas (Decision of Supreme Court of the United States of 28 March 1995 in case No. 93-1577). Taigi, vertinat paraiškoje pateikto spalvos žymens galėjimą būti įregistruotu prekių ženklu, turi būti atsižvelgiama ar spalva dėl konkretaus produkto ar prekių savybių nėra funkcionali, priešingu atveju iškyla grėsmė, kad per klaidą įregistruotas funkcionalusis spalvos žymuo sukurtų vieno ūkio subjekto dominuojančią padėtį kitų ūkio subjektų atžvilgiu.

Pažymėtina, kad dalis spalvų yra esminės tam tikroms prekėms ar paslaugoms žymėti, todėl vertinant paraiškoje pateikto spalvos žymens registracijos galimybę, be kita ko, turi būti analizuojama, ar spalvos žymuo dėl tam tikrų istorinių ar kitų aplinkybių nėra tapęs atsitinkamos kategorijos produktų ar paslaugų simboliu. Pavyzdžiui, raudonos, mėlynos ir baltos spalvos kombinacija negalėtų būti registruojama vieno verslo subjekto, teikiančio barzdos kirpimo ir modeliavimo paslaugas, vardu, kadangi ši spalvos kombinacija atpažįstama visame pasaulyje kaip barzdaskučių salonų simbolis.

---

³⁹ Specifikacijos principas turi išimčių. Tai išimtis, susijusi su plačiai žinomais prekių ženklais. Šiais atvejais teisinė apsauga, kuri suteikiama plačiai žinomam prekių ženklui, neapsiriboja tik žymens naudojimu tapačioms ar panašioms prekėms ar paslaugoms, tačiau apima ir apsaugą nepanašių prekių ar paslaugų atveju.

Nors akivaizdu, kad spalvos žymens galėjimas išreikšti vizualia forma leidžia jį fiksuoti prekių ženklų registre aiškia forma, tačiau problematiką kelia spalvų suvokimo nevienodumas (Sidaravičius, 2012, p. 34). Spalvos suvokimas priklauso nuo vartotojo patirties ir gebėjimo skirti konkrečias spektro spalvas ar atspalvius. Pavyzdžiui, tikėtina, kad vyšninę spalvą nemaža dalis vartotojų įvardins kaip raudoną spalvą. Be to, spalvos suvokimo ypatybės tiesiogiai priklauso nuo apšvietimo ir jo intensyvumo. Pavyzdžiui, jeigu mėlynas objektas, t.y. atspindintis šviesą mėlynoje spektro srityje, apšviečiamas šviesa, kurioje nėra mėlynujų spindulių, jis atrodys juodas (Sidaravičius, 2012, p. 37). Todėl galime kelti klausimą, ar spalva, dėl jos suvokimo individualumo ir kitų išorinių veiksnių, kurie lemia tai, kaip konkrečią spalvą suvoks žmogaus rega, gali tenkinti privalomus teisinės apsaugos įgijimo kriterijus. Kai spalva ar jų kombinacija registruojama be jokių kitų žodinių, grafinių, formos ar kt. elementų, susiduriama su registre pateikto spalvos vizualaus pavyzdžio suvokimo problema, kadangi kiekvieno žmogaus regos jutimas ir smegenys gali suformuoti skirtingą tos spalvos individualų vaizdą. Konkretus spalvos žymuo yra vienas iš sunkiausiai įsimenamų žymenų, kadangi spalva savaime neteikia jokios informacijos vartotojui apie konkretų produktą ar paslaugas, spalvos žymuo paprastai gali įgyti išskirtinumą tik jį naudojant produktams ar paslaugoms žymėti kartu su kitos rūšies prekių ženklais (New types of marks, 2006). Todėl manytina, kad spalvos žymens pavyzdžio ir registre pateikimas negali užtikrinti, kad kiekvienas vartotojas tiksliai identifikuos spalvos prekių ženklo savininkui suteiktos apsaugos objektą. Iš kitos pusės, ši problema dalinai išspręsta įpareigojimu siekiant įregistruoti iš spalvos žymens sudarytą prekių ženklą, pateikti tos spalvos tarptautinį kodą (Įgyvendinimo reglamento 2018/626 3 d. f (i) p., Prekių ženklų registravimo taisyklių 58 p.).

3.2.4. Galimi teisinio reguliavimo pakeitimai

Prekių ženklo statusą spalvos žymuo įprastai gali įgyti tik kaip įgijęs antrinę reikšmę dėl jo ilgalaikio naudojimo konkrečioms prekėms ar paslaugoms žymėti. Siekiant efektyvesnės spalvinių žymenų apsaugos, siūlytina tam tikriems spalvos žymenims, pagal iš anksto suformuotus kriterijus, suteikti galimybę įgyti teisinę apsaugą ne tik po to, kai konkretus spalvos žymuo skiriamąjį požymį įgyja dėl jo pozicionavimo su kitų rūšių prekių ženklais (New types of marks, 2006). Tokie kriterijai galėtų būti susiję su spalvos ar spalvos kombinacijos išskirtinumu (netipiškumu) atitinkamos kategorijos prekėms ar paslaugoms žymėti, siejant su aktualiomis rinkos tendencijomis bei žymens galimybe ateityje išskirti konkreta ūkio subjekto prekes ar paslaugas nuo kitų ūkio subjektų prekių ar paslaugų.

3.3. GARSO ŽYMUO

Neabejojama, kad garsai gali atlikti prekių ženklo funkcijas ir nurodyti konkrečios prekės ar paslaugos kilmę (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2003 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje Nr. C-283/01), todėl šiems žymenims turi būti užtikrinamas efektyvus teisinės apsaugos mechanizmas prekių ženklų instituto prasme. Šią išvadą patvirtino ir Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas, įtraukdamas garsus į nebaigtinių žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą, sąrašą (Direktyvos 2015/2436 3 str.). Reikėtų pabrėžti, kad nors įprastai vartotojai prekių ženklus suvokia kaip ženklus, sudarytus iš žodinių ar vaizdinių žymenų, tačiau kai kurias prekes ar paslaugas, pavyzdžiui, radijo sektoriuje, visų pirma identifikuoja būtent pagal garsinį elementą.

Pirmoji pasaulyje garsinio prekių ženklo registracija – 1950 m. USPTO įregistruota trijų muzikinių tonų seka Jungtinių Amerikos Valstijų Nacionalinės transliacijos kompanijos (angl. *National Broadcasting Company*) radijo transliacijoms žymėti⁴⁰. Tuo tarpu ESINT pirmasis garsinis prekės ženklas įregistruotas 2000 m. ir tai buvo kompozitoriaus Marc-Antoine Charpentier XVI a. pabaigoje sukurto muzikinio kūrinio "Te Deum" įžanginės dalies „Prelude (Marche en rondeau)“ ištrauka, kaip „Eurovizijos“ teminis kūrinys, naudojamas šiame dainų konkurse nuo 1954 metų⁴¹. Lietuvoje pirmasis garsinis prekių ženklas įregistruotas tik 2020 metais, VPB tenkinus žiniasklaidos grupės DELFI paraišką⁴². Taigi, akivaizdu, kad iš netipinių garso žymenų sudarytų prekių ženklų teisinės apsaugos mechanizmas registracijos pagrindu susiformavo gerokai vėliau negu garsiniai žymenys buvo realiai pradėti naudoti ūkio subjektų veikloje, o tai, tikėtina, lėmė tai, jog garsai ilgą laiką vartotojų nebuvo suvokiami kaip žymenys, galintys teikti nuorodą į konkrečias prekes ar paslaugas.

Garsas yra vienas iš labiausiai paplitusių netipinių žymenų, naudojamų verslo subjektų prekėms ar paslaugoms žymėti. Manytina, kad garso žymuo iš visų magistriniame darbe nagrinėjamų netipinių žymenų išsiskiria tuo, kad lyginant su kvapo ar spalvos žymenimis, vidutinis vartotojas garsą įprastai įsimena lengviau ir paprasčiau susieja su konkrečiu ūkio subjekto prekėmis ar paslaugomis.

---

⁴⁰ USPTO tvarkoma duomenų bazė. Prekių ženklo paraiškos Nr. 71541873, žr.: <http://tess2.uspto.gov/bin/showfield?f=doc&state=4001:su4h1.5.1>.

⁴¹ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „eSearch plus“. Prekių ženklo paraiškos Nr. 000907527, žr.: <https://euipo.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/000907527>.

⁴² Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė. Prekių ženklo paraiškos Nr. 2020 0108, žr.: <https://search.vpb.lt/pdb/trademark/details/2020%200108>.

3.3.1. Privalomų teisinės apsaugos įgijimo sąlygų analizė

Europos Parlamentas ir Taryba, atsižvelgdami į tai, jog įgyvendinant prekių ženklų registravimo sistemos tikslus, siekiamą įregistruoti žymenį turi būti leidžiama vaizduoti bet kokių aiškumo, tikslumo, savarankiškumo, lengvo pasiekiamumo, suprantamumo, pastovumo ir objektyvumo kriterijus atitinkančiu pavidalu ir nebūtinai grafinėmis priemonėmis (Direktyvos 2015/2436 13 konstatuojamoji dalis), priėmė teisinio reguliavimo pakeitimus, kuriais buvo panaikintas privalomas grafinio pavaizdavimo reikalavimas registruojamiems žymenims. Kartu buvo įtvirtinta, kad žymenys gali sudaryti prekių ženklą tokiu atveju, jei jie leidžia (1) atskirti vienos įmonės prekes ar paslaugas nuo kitų įmonių prekių ar paslaugų, be to, (2) siekiant prekių ženklų įregistruoti žymenį, jis privalo atitikti tikslaus, aiškaus ir suprantamo visuomenei ar kompetentingoms institucijoms atvaizdavimo registre kriterijų (Direktyvos 2015/2436 3 str.). Šios Direktyvos 2015/2436 nuostatos įgyvendintos PŽĮ 5 straipsnyje. Be to, analogiškos teisinės apsaugos įgijimo sąlygos taikomos ir registruojant ESPŽ (Reglamento 2017/1001 4 str.).

Įprastai garso žymuo skiriamąjį požymį, kaip ir kiti magistriniame darbe nagrinėjami netipiniai žymenys, įgyja dėl jo naudojimo, t.y. kai jis tam tikrą laiką yra pozicionuojamas kaip tam tikro ūkio subjekto prekių ar paslaugų simbolis, paprastai kartu su kitų rūšių prekių ženklais (New types of marks, 2006). Skiriamasis požymis susiformuoja, atverdamas kelią garsinio prekių ženklo registracijai, tuomet, kai pareiškėjas įrodo, kad vartotojams jo siekiamas įregistruoti garsinis žymuo asocijuojasi su prekių ar paslaugų kilmės šaltiniu. Tačiau, pripažįstama, kad tam tikri garsai gali tenkinti skiriamojo požymio kriterijų iš prigimties. Turinčiu skiriamąjį požymį iš prigimties laikytini unikalūs ir išskirtiniai garsai, kuriuos siekiantiems registruoti subjektams nereikia įrodinėti, kad šie garsai antrinę reikšmę įgijo dėl jų naudojimo (Decision of the US Court of Appeals for the Federal Circuit in case No. 199 U.S.P.Q. 560, 562-63). Kaip pavyzdį galėtume pateikti kino kompanijos „Metro-Goldwyn-Mayer Lion Corporation“ įregistruotą liūto riaumojimo garsą šios kompanijos prekėms ir paslaugoms žymėti⁴³. Akivaizdu, kad liūto riaumojimo garsas neturi tiesioginės sąsajos su kino industrija ir gali išskirti „Metro-Goldwyn-Mayer Lion Corporation“ kino produkciją nuo kitų konkuruojančių įmonių analogiškos produkcijos. Priešingai, prekių ženklais paprastai neregistruojami tokie garsiniai žymenys, kurie atkartoja pačioms prekėms būdingą ar jų naudojimo metu susidarantį garsą. Bendrasis teismas 2021 m. liepos 7 d. sprendime Nr. T-668/19 pagal „Ardagh Metal Beverage

---

⁴³ USPTO tvarkoma prekių ženklų duomenų bazė. Prekių ženklo paraiškos Nr. 73553567, žr.: <https://uspto.report/TM/73553567>.

Holdings GmbH & Co. KG“ ieškinį, pareišką dėl 2019 m. liepos 24 d. ESINT Antrosios apeliacinės tarybos sprendimo (byla Nr. R 530/2019-2), priimto dėl paraiškos įregistruoti garsų, sklindančių atidarant gazuoto gėrimo skardinę, derinį kaip ESPŽ, konstatavo, kad po skardinės atidarymo garso stojanti tyla ir paskesnis apie devynių sekundžių šnypštimo garsas nedaro pakankamai įtakos, kad skirtųsi nuo panašių garsų gėrimų srityje, atitinkamai prašomą įregistruoti prekių ženklą sudarantys garsiniai elementai ir maždaug vienos sekundės tyla atlieka techninį ir funkcinį vaidmenį ir negali būti laikomi prekių komercinės kilmės nuoroda (Bendrojo teismo 2021 m. liepos 7 d. sprendimas byloje Nr. T-668/19). Taigi, prekių savybės, kurios, vartotojų įsitikinimu, pirmiausia turi techninę reikšmę, nėra suvokiamos kaip prekių komercinės kilmės požymis, atitinkamai, garsas gali būti įregistruotas prekių ženklu tais atvejais, jei jis konceptualiai ar fiziškai yra atskiras nuo prekių ar paslaugų, kuriuos jis žymi (Carvalho, 2010, p. 256). Visgi, praktikoje pripažįstama, kad prekių ar paslaugų sričiai iš prigimties būdingi garsai galėtų įgyti apsaugą prekių ženklų teisės prasme, jeigu pareiškėjas įrodytų, kad tokie garsai dėl jų naudojimo įgijo antrinę reikšmę, t.y. juos vidutiniai vartotojai sieja su konkrečiu prekių ar paslaugų šaltiniu (Decision of the US Court of Appeals for the Federal Circuit in case No. 199 U.S.P.Q. 560, 562-63). Be kita ko, pažymėtina, kad skiriamąjį požymį įprastai negali įgyti pernelyg banalūs, ar priešingai - pernelyg sudėtingi garsai, tačiau, vėlgi, teisinė apsauga registracijos pagrindu suteikiama ir tokiems žymenims, pripažinus, kad vidutiniai vartotojai atitinkamą garsą sugeba priskirti konkrečiam ūkio subjekto prekėms ar paslaugoms. Remiantis ESINT Apeliacinių tarybų formuojama praktika, abejonių dėl skiriamąjį požymį kyla, jei tai itin trumpi ir (ar) paprasti garsai arba iššios dainos ar net simfonijų dalys, kurias galėtų įsiminti tik profesionalūs muzikantai (ESINT Penktosios apeliacinės tarybos 2022 m. birželio 3 d. sprendimas byloje Nr. R 1839/2021-5). Pavyzdžiui, Bendrasis Teismas konstatavo, kad į varpą panašus garsinis žymuo, kurį sudaro paprastas dviejų vienodų muzikos natų pakartojimas, gali reikšti tik pats save ir nieko kito, nebent skiriamąjį požymį įgytų jo naudojimo metu (Bendrojo teismo 2016 m. rugsėjo 13 d. sprendimas byloje Nr. T-408/15). Be to, banalus garsas negali būti laikomas turinčiu skiriamąjį požymį vien dėl to, kad jis naudojamas prekėms ar paslaugoms, kurių komercinė kilmė paprastai nenurodoma garsu (Bendrojo teismo 2016 m. rugsėjo 13 d. sprendimas byloje Nr. T-408/15). Vadinasi, itin paprastų ir neišsiskiriančių garsų, arba priešingai – sudėtingų ir (ar) ilgos trukmės garsų vidutinio vartotojo statusą atitinkantys asmenys paprastai negeba įsiminti, o tai lemia, kad net ir atitinkamų prekių ar paslaugų sektoriui nebūdingi garsai, jei jie yra pernelyg banalūs ar sudėtingi, netenkina skiriamąjį požymio reikalavimo ir tokių žymenų teisinė apsauga prekių ženklų teisės prasme nėra galima,

nebent jie įgytų antrinę reikšmę. Kaip banalaus garsinio žymens pavyzdį, kuriam teisinė apsauga buvo suteikta įgijus antrinę reikšmę, įvardytinas garsas, primenantis senovinio automobilio garsinį signalą, skirtas automobilių prekybos salonų reklamai žymėti⁴⁴. Šis žymuo tenkino skiriamąjo požymio kriterijų pripažinus, kad dėl jo plataus naudojimo ilgiau kaip šimtmetį, vidutinis vartotojas jį geba identifikuoti ir galėtų susieti su automobilių prekybos veikla (ESINT Penktosios apeliacinės tarybos 2020 m. gegužės 8 d. sprendimas Nr. R 520/2020-5). Tuo tarpu, siekiant prekių ženklų įregistruoti žodinį garso žymenį, skiriamąjo požymio reikalavimo negali išpildyti tokie garsiniai elementai, kurie yra tariami neutraliu balsu ir be jokio fonetinio išskirtinumo (EUIPO Common Communication..., 2021).

Siekiant įgyvendinti aiškaus ir suprantamo atvaizdavimo registre kriterijų, paraiškoje registruoti garsinį žymenį turi būti pateikiamas garso failas, kuriame atkuriamas garsas arba tikslus garsinio žymens atvaizdavimas muzikinėje notacijoje (Įgyvendinimo reglamento 2018/626 3 str. 3 d. g p.). Tokie patys kriterijai, siekiant prekių ženklų įregistruoti garso žymenį nacionaliniu lygmeniu, įtvirtinti ir LR prekių ženklų registravimo taisyklių 56.8 papunktyje: garsinis ženklas pateikiamas garso įrašu (MP3 formatu) arba natomis penklinėje. Galime daryti išvadą, kad grafinio atvaizdavimo reikalavimo registruojant žymenis atsisakymas palengvino garsinių žymenų registracijos procedūrą, kadangi iki minėtų pakeitimų garso failas nebuvo laikomas tinkamu garsinio žymens grafiniu pavaizdavimu, o grafinio atvaizdavimo kriterijų atitikdavo garsinio žymens pavaizdavimas muzikine notacija arba sonograma kartu su garso failu (atvejais, kai garsas negalėjo būti išreiškiamas muzikine notacija) (Guidelines for examination of European Union trade marks..., 2016). Atsisakius grafinio atvaizdavimo reikalavimo buvo panaikinta prievolė paraiškoje registruojant garso žymenį pateikti jo muzikinę notaciją, pripažįstant, kad garso įrašas yra pakankama priemonė atvaizduoti garso žymenį visuomenei suprantama ir aiškia forma.

3.3.2. Registracijų skaičiaus statistikos analizė

Siekiant atskleisti garsinių prekių ženklų teisinės apsaugos įgijimo ypatumus, magistriniame darbe nagrinėsime VPB, ESINT ir PINO pateiktų paraiškų registruoti garso žymenis ir įregistruotų iš garso žymenų sudarytų prekių ženklų skaičiaus statistiką.

VPB pirmasis garsinis prekės ženklas buvo įregistruotas tik 2020 metais. Tokią vėlyvą garsinių prekių ženklų registraciją Lietuvoje galėtume sieti su tuo, kad tik įsigaliojus

---

⁴⁴ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „eSearch plus“. Prekių ženklų paraiškos Nr. 018128208, žr.: <https://euipo.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/018128208>.

2018 metų gruodžio 4 dieną priimtai PŽĮ redakcijai, įgyvendinusiai Direktyvos 2015/2436 nuostatas, buvo panaikintas baigtinis žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą, sąrašas, kuriame tarp minimų žymenų, saugomų šio įstatymo nustatyta tvarka, nebuvo nurodomas garso žymuo. Iki šio momento VPB iš viso buvo pateiktos 5 paraiškos garsiniam prekių ženklui registruoti, iš jų tenkintos 4 paraiškos, kurios visos galioja iki šiol⁴⁵. 3 iš registruotų garsinių prekių ženklų susideda iš žodinių elementų, kurie tiesiogiai įvardija ūkio subjekto pavadinimą (pvz.: garsinis žymuo „septynibet kazino“⁴⁶) arba yra susiję su konkrečia ūkio subjektų vykdoma veikla (pvz.: prekybos tinklo „Maxima“ registruotas garsinis prekių ženklas „DND“, kaip termino „Didžiųjų nuolaidų dienos“ trumpinys⁴⁷), vienas iš įregistruotų garso žymenų išreikštas tam tikrų muzikinių tonų seka, kuris skirtas žiniasklaidos grupės „Delfi“ prekėms ir (ar) paslaugoms žymėti⁴⁸. Tuo tarpu, „Bitė Lietuva“ paraiška registruoti tam tikrų muzikinių tonų seką jos teikiamoms telekomunikacijų paslaugoms žymėti VPB buvo atmesta⁴⁹. Remiantis šiais duomenimis, galime teigti, kad Lietuvoje yra sudarytos palankios sąlygos garsinių žymenų teisinei apsaugai įgyti, o mažas tokio pobūdžio prekių ženklų registracijos skaičius galimai susijęs ir su pačių ūkio subjektų nesuinteresuotumu teikti paraiškas VPB dėl šių netipinių žymenų registracijos. Dėl mažo įregistruotų garsinių žymenų skaičiaus negalėtume pateikti išsamių ir apibendrintų išvadų apie garsinių žymenų registravimo ypatumus Lietuvoje, tačiau, akivaizdu, jog vengiama registruoti vien tik iš muzikinių tonų sekos sudarytus garsinius žymenis, kurie dėl savo paprastumo sunkiau įsimenami vartotojams. Tuo tarpu žodžiais, kurie turi reikšmę ar sąsają su konkrečia ūkio subjekto vykdoma veikla išreiškiami garsiniai žymenis paprastai tenkina skiriamą požymio kriterijų ir su didesnėmis registracijos prekių ženklais kliūtimis nesusiduria.

ESINT šiuo metu yra įregistruoti 302 garsiniai ESPŽ⁵⁰, tuo tarpu PINO šis skaičius siekia 77⁵¹. Kasmetinių paraiškų registruoti garso žymenis skaičius ESINT per pastaruosius ketverius metus yra ganėtinai stabilus. 2020-2023 m. ESINT iš viso buvo pateiktos 112

---

⁴⁵ Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė [interaktyvus], [žiūrėta 2024-03-28], žr.: https://search.vpb.lt/pdb/trademark/search?f540_mc=has&f540=&tyfeature=Sound&tykind=&f210_mc=eq&f210=&f111_mc=eq&f111=&f220_from=&f220_to=.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė. Prekių ženklo paraiškos Nr. 2022 1183, žr.: <https://search.vpb.lt/pdb/trademark/details/2022%201183>.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė. Prekių ženklo paraiškos Nr. 2021 0474, žr.: <https://search.vpb.lt/pdb/trademark/details/2021%200474>.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė. Prekių ženklo paraiškos Nr. 2020 0108, žr.: <https://search.vpb.lt/pdb/trademark/details/2020%200108>.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė. Prekių ženklo paraiškos Nr. 2019 0589, žr.: <https://search.vpb.lt/pdb/trademark/details/2019%200589>.

⁵⁰ ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“ [interaktyvus], [žiūrėta 2024-03-28], žr.: <https://euipo.europa.eu/eSearch/#details/trademarks/018128208>.

⁵¹ USPTO tvarkoma prekių ženklų duomenų bazė [interaktyvus], [žiūrėta 2024-03-28], žr.: <https://tmsearch.uspto.gov/search/search-information>.

paraiškos garso žymenims registruoti (vidutiniškai 28 paraiškos per metus), daugiau kaip pusė šių paraiškų buvo sėkmingai tenkintos ir jose pateikti garsiniai žymenys įregistruoti prekių ženklais. PINO paraiškų registruoti garsinius žymenis sulaukia žymiai mažiau: per ketverių metų laikotarpį nuo 2020 iki 2023 m. iš viso pateiktos 27 paraiškos (vidutiniškai 6,75 paraiškos per metus). Remiantis šiais duomenimis, negalėtume įžvelgti poreikio įgyti prekių ženklų instituto suteikiamą teisinę apsaugą garsiniams žymenims didėjimo tendencijos. Pateiktų paraiškų registruoti garsinius žymenis skaičius, lyginant su paraiškų registruoti tradicinius žymenis skaičiumi, iki šiol yra neadekvačiai mažas, kas galėtų suponuoti ir apie didelio suinteresuotumo tokius žymenis saugoti Europos Sąjungos ar tarptautiniu lygmeniu nebuvimą ir (arba) pernelyg ilgą bei sudėtingą tokių žymenų registracijos procedūrą, lemiančią dalies ūkio subjektų, ypač mažesnių ir negeneruojančių didelių pajamų, apsisprendimą nesiekti jiems priklausančių garsinių žymenų teisinės apsaugos prekių ženklų teisės prasme.

3.3.3. Argumentai už ir prieš garso žymens registravimą prekių ženklų

Iš esmės neabejojama, kad garsai turi savybę nurodyti prekių ar paslaugų kilmę (Bendrojo Teismo 2016 m. rugsėjo 13 d. sprendimas byloje Nr. T-408/15). Tai patvirtino ir Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas, garsus įtraukęs į nebaigtiną žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą sąrašą (Direktyvos 2015/2436 3 str.). Kaip išskirtinę garsinių žymenų savybę kitų magistriniame darbe nagrinėjamų netipinių žymenų atžvilgiu, galėtume paminėti tai, kad juos įmanoma išreikšti tokiais būdais, kurie itin tiksliai nurodo teisinės apsaugos objektą. Garsinis žymuo, ypač jei jis išreikštas garso įrašu, didžiosios dalies visuomenės suvokiamas vienodai, priešingai, nei kvapo ar spalvos žymenų atveju. Dėl tam tikrų spalvos ypatumų, vartotojų ji gali būti suprantama itin skirtingai, o tą suvokimo nevienodumą lemia kiekvieno individo asmeninės savybės, susijusios su regos jutimu. Lygiai tą patį galėtume pasakyti ir apie kvapą, kuris vartotojų suvokiamas ir apibrėžiamas skirtingai.

Be to, garsinių žymenų sferoje iš esmės nėra susiduriama su „išsėmimo“ problema, kuri itin aktuali spalvos žymenų atveju, kadangi, akivaizdu, jog garso žymuo gali būti sudarytas iš neapibrėžto kiekio elementų, kurie apima visų pasaulio šalių šnekamąją kalbą, iš gamtos gaunamus garsus ar šių garsų modifikacijas. Visa tai lemia, kad identiško garsinio žymens sukūrimo galimybė yra pakankamai ribota.

Taigi, galėtume teigti, kad garso žymuo iš visų magistriniame darbe nagrinėjamų netipinių žymenų, labiausiai atitinka prekių ženklo koncepciją ir neabejotina, kad tokiems žymenims turi būti suteikiama efektyvi teisinė apsauga prekių ženklų teisės prasme.

3.3.4. Galimi teisinio reguliavimo pakeitimai

Teisinio reglamentavimo pokyčiai, kurie, manytina, atneštų naudos garsinių žymenų registravimo procese, susiję su garsinių žymenų atvaizdavimo registre suprantama forma kriterijaus įgyvendinimu. Akivaizdu, kad garso įrašas, lyginant su garso išreiškimu muzikine notacija yra visuomenei suprantamesnis garso išraiškos būdas, todėl, nors ir kaip alternatyvus garsinio žymens atvaizdavimo būdas iki šiol yra galimas garso atvaizdavimas muzikine notacija (natomis penklinėje), tačiau abejotina, ar tokiu būdu išreikštą garsą geba suvokti daugelis į vidutiniškai protingo vartotojo kategoriją patenkančių asmenų. Muzikinė notacija, kaip garso išraiškos priemonė, iš esmės negali tenkinti suprantamo atvaizdavimo registre kriterijaus ir dėl to, kad ji pati negeba vartotojų matomo vaizdo transformuoti į konkretų garsą. Remiantis ESINT tvarkomoje duomenų bazėje pateikiamais duomenimis, Reglamentu 2017/1001 atsisakius privalomo grafinio atvaizdavimo kriterijaus, didžioji dalis siekiamų registruoti garsų paraiškoje pateikiami garso įrašo forma, tačiau iki šiol pasitaiko atvejų, kai siekiami įregistruoti garsai registrai pateikiami tik muzikine notacija. Darytina išvada, kad siekiant tobulinti iš garso žymenų sudarytų prekių ženklų registravimo procedūrą, turėtų būti sprendžiama dėl garsinio žymens atvaizdavimo muzikine notacija formos, kaip neatitinkančios suprantamo atvaizdavimo kriterijaus, atsisakymo galimybės, nustatant, kad siekiami įregistruoti garso žymenys privalomai turi būti išreikšti garso įrašu, kartu paliekant galimybę muzikinę notaciją paraiškoje pateikti kaip papildomą priedą.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Prie netipinių prekių ženklų kategorijos priskiriami tokie prekių ženklai, kuriuos sudarantys žymenys vartotojų sunkiau įsimenami ir suvokiami kaip žymenys, galintys sudaryti savarankišką prekių ženklą. Vartotojai netipinius žymenis yra linkę sieti su prekių dekoratyviaisiais elementais, todėl įprastai tik antrinę reikšmę dėl ilgalaikio naudojimo įgiję netipiniai žymenys geba išskirti vieno ūkio subjekto prekes ar paslaugas nuo kitų ūkio subjektų prekių ar paslaugų, atitinkamai įgyti prekių ženklų teisės prasme saugomo objekto statusą. Kintant rinkos tendencijoms ir vystantis technikos pažangai, tikėtina, kad žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą, neapibrėžtumas tik didės, iškeldamas vis daugiau praktinių problemų, susijusių su tokių žymenų gebėjimu užtikrinti prekių ar paslaugų identifikacinę funkciją ir teisinės apsaugos tokiems žymenims prekių ženklų teisės prasme suteikimu.
2. Nors reikalavimo grafiškai pavaizduoti žymenį atsisakymu buvo siekiama sudaryti palankesnes sąlygas netipiniams žymenims įgyti teisinę apsaugą prekių ženklų teisės prasme, užtikrinant paprastesnę ir efektyvesnę tokių prekių ženklų registravimo procedūrą, tačiau galėtume teigti, kad šie teisinio reglamentavimo pokyčiai reikšmingesnės teigiamos įtakos prekių ženklų institutui nepadarė. Suprantamo ir aiškaus žymens atvaizdavimo kriterijus pareiškėjus įpareigoja siekiamą įregistruoti žymenį registre išreikšti tokia forma, kad atsakingos institucijos ir visuomenė sugebėtų tiksliai identifikuoti prekių ženklo savininko išimtinėmis teisėmis saugomą objektą (ženklo savininko įgytų teisių apimtį), o tai iš esmės lemia teisinės apsaugos suteikimo netipiniams žymenims ribotumą. Nors ir grafinio atvaizdavimo reikalavimas buvo panaikintas, tačiau siekiamam įregistruoti žymeniui iki šiol taikomi *Sieckmann* byloje suformuoti aiškumo, tikslumo, savarankiškumo, lengvo suvokiamumo, objektyvumo ir ilgalaikiškumo kriterijai. Taigi, akivaizdu, kad grafinio reikalavimo panaikinimu siektas tikslas palengvinti teisinės apsaugos netipiniams žymens suteikimą neatnešė esminių rezultatų, kadangi tiek iki grafinio reikalavimo panaikinimo momento registruoti spalvos ar garso žymenys, tiek ir po jo panaikinimo, *Sieckmann* kriterijus gali įgyvendinti tokiais pačiais būdais (tiesa, po minėtų pakeitimų garso žymuo registre gali būti atvaizduojamas ne tik muzikine notacija, tačiau ir garso įrašu), o kvapo žymuo, kurio įprastai neregistruodavo iki minėtų pakeitimų, jiems įsigaliojus – lygiai taip pat negali būti registruojamas, kadangi jo atvaizdavimo registre galimybės nėra pakankamos, kad galėtų įgyvendinti minėtus *Sieckmann* kriterijus.

3. Negalėtume paneigti, kad itin mažą netipinių žymenų lyginant su tradiciniais žymenimis registracijų prekių ženklais skaičių dalinai lemia ir pačių žymenų savininkų vengimas teikti paraiškas tokių žymenų registracijai. Tačiau, itin mažą paraiškų registruoti netipinius žymenis skaičių galėtume pateisinti sudėtingu ir ilgu tokių žymenų skiriamąjo požymio įgijimo procesu, kadangi, pripažįstama, kad įprastai magistriniame darbe nagrinėjami netipiniai žymenis (išskyrus garsą) skiriamąjo požymio reikalavimą tenkina tik įgiję antrinę reikšmę. Be to, žymenų savininkai savo pažeistas teises gali ginti remdamiesi kitų teisės šakų, t.y. autorių ir (ar) konkurencijos teisės, nuostatomis, kurios, neatmestina, daliai ūkio subjektų atrodo kaip pakankamos potencialaus pažeidimo atveju.
4. Išskirtinas kvapo žymuo, kurio registracija prekių ženklu remiantis dabartiniu teisiniu reguliavimu iš esmės yra negalima, kadangi teismų praktikoje pripažįstama, jog iki šiol nėra pakankamai efektyvių techninių galimybių kvapą registre išreikšti visuomenei pakankamai aiškiu ir suprantamu būdu. Nors yra sudaryta formali teisinė bazė kvapo žymeniui įregistruoti, tačiau teisinis reglamentavimas tiesiogiai koreliuoja su techninėmis tokių žymenų registracijos galimybėmis ir kol nebus sugalvotas būdas kaip išreikšti siekiamą įregistruoti kvapų individualias savybes plačiajai visuomenei suprantama forma, iki tol kvapo žymenis, bent pagal dabartinį teisinį reguliavimą, negalės įgyti prekių ženklų statuso. Siekiant teisinio tikrumo, Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas turėtų nuspręsti, ar remiantis dabartinėmis mokslo galimybėmis ir ateities tendencijomis kvapo žymuo objektyviai galėtų būti išreiškimas tokia forma, kad būtų tenkinamas aiškaus ir suprantamo atvaizdavimo registre kriterijus, atitinkamai inicijuoti teisinio reguliavimo pakeitimus, susijusius su lengvatinių sąlygų tokio žymens registracijai prekių ženklu nustatymu arba, priešingai, įtvirtinti baigtinį žymenų, kurie remiantis dabartinėmis technologijomis gali būti atvaizduojami suprantamu būdu ir sudaryti savarankišką prekių ženklą, sąrašą. Iš kitos pusės, reikėtų pripažinti, kad grafinio reikalavimo bei baigtinio žymenų, galinčių sudaryti prekių ženklą sąrašo panaikinimas reikšmingas tuo aspektu, jog vystantis technologijoms ir atsiradus naujiems būdams išreikšti kvapus, aiškaus ir suprantamo atvaizdavimo registre kriterijų galėtų tenkinti nebūtinai grafiniu būdu išreikštas *Sieckmann* byloje įtvirtintus kriterijus tenkinantis kvapo žymuo.
5. Kvapo žymens problematika teisinės apsaugos įgijimo aspektu visų pirma susijusi su tuo, jog kvapą kiekvienas asmuo gali suvokti pakankamai individualiai, priklausomai nuo uoslės jutimo ypatumų. Visa tai lemia, kad pagal kvapą vartotojai sunkiau geba identifikuoti konkretaus ūkio subjekto prekes ar paslaugas lyginant su standartiniais

žymenimis. Iš kitos pusės, galėtume kelti probleminį klausimą, kodėl kvapo pavyzdžio pateikimas registre kartu su jo žodiniu aprašymu ir jį sudarančių medžiagų išraiška chemine formule negalėtų tenkinti privalomų teisinės apsaugos žymenims įgijimo sąlygų. Tuo labiau, kad su kai kuriomis kvapo fizinėmis savybėmis susijusi problematika *inter alia* apimanti kvapo savybę pakankamai greitai išgaruoti ir prarasti savo pirmines savybe, galėtų būti bent dalinai išspręsta pasitelkus kitų mokslų, pavyzdžiui, kriminalistinės odorologijos žinias, kuriomis remiantis konkretaus kvapo pavyzdį nepakitusį galima išsaugoti pakankamai ilgą laiko tarpą. Be to, siejant su garso prekės ženklų teisinės apsaugos įgijimo sąlygomis, galėtume kelti klausimą, kodėl garso žymens registracijos atveju, suprantamo ir aiškaus atvaizdavimo registre kriterijų, atitinka garso išreiškimas muzikine notacija. Reikėtų pripažinti, kad tokiu atveju ir kvapą sudarančių medžiagų nurodymas chemine formule galėtų tenkinti aiškaus ir suprantamo atvaizdavimo reikalavimą, kadangi nors ir cheminė formulė tiesiogiai neperteikia siekiamo įregistruoti kvapo, tačiau cheminius elementus gebantys skirti asmenys, remiantis konkrečiais kvapą išreiškiančiais cheminiais elementais, gali identifikuoti iš kokių medžiagų kvapas yra sudarytas.

6. Spalvos žymens problematika pagrinde yra susijusi su tuo, kad spalvų spektrą sudarančių spalvų (tiksliau – vartotojams priimtinių spalvų) skaičius yra pakankamai ribotas, o lemia tai, jog įprastai tik antrinę reikšmę dėl jų naudojimo kartu su atitinkamo ūkio subjekto prekėmis ar paslaugomis įgiję spalvos žymenys gali įgyti teisinę apsaugą prekių ženklų teisės prasme. Manytina, kad itin plačiai naudojamos spalvos, kurios turi didžiausią įtaką vartotojams psichologijos ir rinkodaros mokslų prasme, turėtų būti paliktos laisvam naudojimui, neleidžiant išimtinių teisių į jas įgyti nei vienam ūkio subjektui.
7. Turėtų būti sprendžiama galimybė spalvos žymenims suteikti teisinę apsaugą ne tik tokiu atveju, kai pripažįstama, kad jos dėl naudojimo įgijo antrinę reikšmę. Teisinės apsaugos spalvos žymeniui suteikimas tik jam įgijus antrinę reikšmę riboja ūkio subjektų galimybę įgyti išimtines prekių ženklaus suteikimas teises į jiems priklausančius spalvos žymenis. Akivaizdu, kad turėtų būti leidžiama saugoti tam tikrus išskirtinumo kriterijus atitinkančius spalvos žymenis, nepaisant to, ar vidutiniškai protingų asmenų kategorijoje yra susiformavęs atitinkamo spalvos žymens žinomumas, gebant pagal jį identifikuoti konkretaus ūkio subjekto prekes ar paslaugas.
8. Garso žymuo iš visų darbe nagrinėjamų netipinių žymenų susiduria su mažiausiais teisinės apsaugos prekių ženklų teisės prasme įgijimo iššūkiais, kadangi pripažįstama, jog garso žymuo įprastai gali būti registre išreiškiamas aiškia ir suprantama forma. Be

to, garso žymenys, lyginant su kvapo ar spalvos žymenimis išsiskiria tuo, kad jie įprastai gali būti pripažįstami prekių ženklais nepaisant to, ar siekiamas įregistruoti garso žymuo yra įgijęs antrinę reikšmę visuomenės tarpe.

9. Grafinio reikalavimo atvaizdavimo panaikinimas buvo naudingas garso žymenų teisinės apsaugos įgijimo aspektu, kadangi panaikinus šį reikalavimą, siekiamo įregistruoti garso žymens nebūtina registruoti pateikti grafiniu būdu, t.y. muzikine notacija. Aiškaus ir suprantamo atvaizdavimo reikalavimą tenkina ir garso įrašo pateikimas registruoti. Iš kitos pusės abejotina, ar garsą, kuris yra sudarytas iš muzikinės melodijos yra sudėtinga išreikšti muzikine notacija, be kita ko, manytina, kad didžioji dalis tokių garsų jau jų kūrimo momentu užrašomos muzikine kalba. Šie teisinio reguliavimo pakeitimai kiek aktualesni garsams, kurie neturi melodijos muzikine prasme (pvz.: iš gamtos gaunami garsai), kadangi kartu su garso įrašu registruoti nebereikia pateikti tokių garsų išraiškos sonograma.
10. Registruojamas garso žymuo registre gali būti išreiškiamas dvejomis alternatyviomis formomis: garso įrašu ir muzikine notacija (penkline). Manytina, kad didžioji dalis vartotojų negeba skirti muzikinių ženklų, todėl negali suvokti muzikine penkline išreikštų garsinių prekių ženklų. Be to, pripažįstama, kad muzikine notacija išreikštas garsas negali tiksliai atvaizduoti melodijos ir visuomet egzistuoja interpretacinė paklaida. Siūlytina atsisakyti galimybės garso žymenį išreikšti muzikine notacija, Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtinant, kad tik garso įrašas gali tenkinti aiškaus ir suprantamo atvaizdavimo registre kriterijų ir suteikiant galimybę siekiamo įregistruoti garso išraišką muzikinėje notacijoje pateikti kaip papildomą priedą laisvu pareiškėjo pasirinkimu.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai:

Tarptautinės sutartys:

1. Nicos sutartis dėl tarptautinės prekių ir paslaugų ženklų registravimo klasifikacijos (1957). Valstybės žinios, 1997, 14-290.
2. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo (1883). Valstybės žinios, 1996, 75-1796.
3. Pasaulio prekybos organizacijos 1994 m. sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba (1994). Valstybės žinios, 2001, 46-1620.
4. Madrido sutarties dėl tarptautinės ženklų registracijos protokolai (1989). Valstybės žinios, 1997, 50-1193.

Europos Sąjungos teisės aktai:

Reglamentai:

5. Tarybos 1993 m. gruodžio 20 d. reglamentas (EB) 40/94 dėl Bendrijos prekių ženklo. OL L 11, p. 1.
6. Komisijos 2005 m. birželio 29 d. reglamentas (EB) 1041/2005 dėl Bendrijos prekių ženklo. OL L 172, p. 4.
7. Europos Parlamento ir Tarybos 2017 m. birželio 14 d. reglamentas (ES) 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo. OL L 154, p. 1.
8. Komisijos 2018 m. kovo 5 d. įgyvendinimo reglamentas (ES) 2018/626. OL L 104, p. 37.

Direktyvos:

9. Pirmoji Tarybos 1988 m. gruodžio 21 d. direktyva 89/104/EEB valstybių narių įstatymams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti. OL L 40, p. 1.
10. Europos Parlamento ir Tarybos 2015 m. gruodžio 16 d. direktyva (ES) 2015/2436 valstybių narių teisės aktams, susijusiems su prekių ženklais, suderinti. OL L 336, p. 1.

Nacionaliniai teisės aktai:

Istatymai:

11. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (1999). Valstybės žinios, 50-1598.

12. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (1999). *Valstybės žinios*, 30-856.
13. Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, 92-2844.
14. Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatymo Nr. VIII-1981 pakeitimo įstatymas (2018). TAR, 1679.

Pojstatyminiai teisės aktai:

15. Lietuvos Respublikos valstybinio patentų biuro direktoriaus 2004 m. balandžio 30 d. įsakymas Nr. 3R-37 „Dėl prekių ženklų registravimo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 98-3679.
16. Lietuvos Respublikos Prekių ženklų įstatymo Nr. VIII-1981 pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos mokesčių už pramoninės nuosavybės objektų registravimą įstatymo Nr. IX-352 6, 7 straipsnių ir 4 priedėlio pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. TAR, XIIIIP-2645.

Specialioji literatūra:

Knygos, vadovėliai:

17. Birštonas, R. ir kt. (2010). *Intelektinės nuosavybės teisė*. Vadovėlis. Vilnius: VĮ „Registrų centras“.
18. Birštonas, R., Liauksminaitė, J. (2020). *Intelektinės nuosavybės apsauga kūrybinėse industrijoje*. Mokomoji priemonė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
19. Calboli, I., Senftleben, M. (2018). *The Protection of Non-Traditional Trademarks: Critical Perspectives*. Oxford: Oxford University Press.
20. Carvalho, N. P. (2010). *The TRIPS Regime of Trademarks and Designs*. USA: Kluwer Law International.
21. Lindstrom, M. (2005). *Brand Sense: How to build Powerful Brands through Touch, Taste, Smell, Sight and Sound*. New York, London, Toronto, Sydney: Free Press.
22. Kurapka, V. E. ir Matulienė, S. (2012). *Kriminalistika. Teorija ir technika*. Vadovėlis [interaktyvus]. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Prieiga per internetą: <https://cris.mruni.eu/cris/entities/publication/bf3791d3-497c-465a-8665db859f50ed8d> [žiūrėta 2024 m. kovo 27 d.].
23. Mizgiris, R. (2007) *Spalvotyra*. Mokomoji medžiaga [interaktyvus]. Kaunas. Prieiga per internetą: <http://193.219.191.176/mm/Spalvotyra/Spalvotyra.pdf> [žiūrėta 2024 m. kovo 28 d.].
24. Sandri, S. and Rizzo, S. (2003). *Non-conventional trademarks and Community Law*. London: Marques.

25. Sidaravičius, J. (2012). *Densitometrinė ir kolorimetrinė spausdinimo medžiagų ir atspaudų kontrolė*. Metodikos nurodymai. Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universiteto leidykla „Technika“.

Moksliniai straipsniai:

26. Aslam, M. M. (2006). Are You Selling the Right Colour? A Cross-Cultural Review of Colour as a Marketing Cue. *Journal of Marketing Communications*, 12, 1, p. 15–30, <https://doi.org/10.1080/13527260500247827>.
27. Calboli, I. (2018). Chocolate, Fashion, Toys and Cabs: The Misunderstood Distinctiveness of Non-Traditional Trademarks. *International Review of Intellectual Property & Competition Law*, IIC (2018) 49, p. 1-4, <https://doi.org/10.1007/s40319-017-0667-x>.
28. Čekavičiūtė, L. (2004). Ar neregistruoto prekės ženklo savininkas turi teisę į ženklo apsaugą? *International Journal of Baltic Law*, 1 (3), p. 28-49 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.cceol.com/search/viewpdf?id=5275>, [žiūrėta 2024 m. balandžio 5 d.].
29. Elias, B. (1992). Do scents signify source? – An argument against trademark protection for fragrance. *The Trademark Reporter*, 82, 475-530.
30. Fleck, L. (2003). What Makes Sense in One Country May Not in Another: A Survey of Select Jurisdictions re Scent Mark Registration, and a Critique of Scents as Trade-marks p.1-28 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.copat.de/markenformen/eugh-kom/fleck.pdf> [žiūrėta 2024 m. balandžio 5 d.].
31. Hawes, J. (1989). Fragrances as trademarks. *The Trademark Reporter*, 79, 134-157.
32. González, R. (2000). Los problemas que presentan en el mercado las nuevas marcas cromáticas y olfativas. *Revista de derecho mercantil*, ISSN 0210-0797, 238, 1645-1688.
33. Klimkevičiūtė, D. (2008). Erdvinių prekių ženklų teisinės apsaugos ypatumai: kai kurie teoriniai ir praktiniai aspektai. *Justitia*, 1, 40-52.
34. Mizaras, V. (2018). Naujoji Prekių ženklų įstatymo redakcija: esminiai pokyčiai, kuriuos verta žinoti. *TeisėPro* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.teise.pro/index.php/2018/12/05/v-mizaras-naujoji-prekiu-zenklu-istatymo-redakcija-esminiai-pokyciai-kuriuos-verta-zinoti/> [žiūrėta 2024 m. balandžio 5 d.].
35. Sarginson, C. L. (1997). Color, Slogans & Shapes as Trademarks – the Transition from Non-traditional to Traditional. *INTA Mid-Year Meeting*. Course Materials. Rio Grande: INTA.

36. Zmejauskaitė, R. (2010). Nematomo žymens registravimo prekių ženklų teisinė problematika. *Socialinių mokslų studijos*, 2, 627-647.

Disertacijos, baigiamieji darbai:

37. Zmejauskaitė, R. (2013). *Nematomo žymens registravimo prekių ženklų teisinė problematika*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01S), Mykolo Romerio universitetas. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidykla.

38. Nguyen, Q. (2002). *Special Trade Marks – Legislation And The Situation In The European*. Magistro darbas, socialiniai mokslai, teisė (01S), Lundo universitetas, Švedija.

Teismų praktika:

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai:

39. *Windsurfing Chiemsee* [ESTT], Nr. C-108/97, C-109/97, [1999-05-04]. ECLI:EU:C:1999:230.

40. *Lloyd Schuhfabrik Meyer* [ESTT], Nr. C-342/97, [1999-06-22]. ECLI:EU:C:1999:323.

41. *Philips* [ESTT], Nr. C-299/99, [2002-06-18]. ECLI:EU:C:2002:377.

42. *Sieckmann* [ESTT], Nr. C-273/00, [2002-12-12]. ECLI:EU:C:2002:748.

43. *Libertel* [ESTT], Nr. C-104/01, [2003-05-06]. ECLI:EU:C:2003:244.

44. *Shield Mark* [ESTT], Nr. C-283/01, [2003-11-27]. ECLI:EU:C:2003:641.

45. *Koninklijke KPN Nederland* [ESTT], Nr. C-363/99, [2004-02-12]. ECLI:EU:C:2004:86.

46. *Heidelberger Bauchemie* [ESTT], Nr. C-49/02, [2004-06-24]. ECLI:EU:C:2004:384.

47. *Gillette Company and Gillette Group Finland* [ESTT], Nr. C-228/03, [2005-03-17]. ECLI:EU:C:2005:177.

48. *Specsavers International Healthcare and Others* [ESTT], Nr. C-252/12, [2013-07-18]. ECLI:EU:C:2013:497.

49. *Hartwall* [ESTT], Nr. C-578/17, [2019-03-27]. ECLI:EU:C:2019:261.

50. *Red Bull v EUIPO – und Optimum Mark sp. z o.o.* [ESTT], Nr. C-124/18 P, [2019-06-29]. ECLI:EU:C:2019:641.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo generalinių advokatų išvados:

51. Generalinio advokato Ruiz-Jarabo Colomer išvada byloje *Sieckmann* [ESTT], Nr. C-273/00, [2001-11-06], ECLI:EU:C:2001:594.

Europos Sąjungos Bendrojo teismo sprendimai:

52. Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismo 2005 m. spalio 27 d. sprendimas byloje Nr. T-305/04.
53. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo 2016 m. rugsėjo 13 d. sprendimas byloje Nr. T-408/15;
54. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo 2017 m. gegužės 3 d. sprendimas byloje Nr. T-36/16.
55. Europos Sąjungos Bendrojo teismo 2021 m. liepos 7 d. sprendimas byloje Nr. T-668/19.

Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos Apeliacinių tarybų sprendimai:

56. Decision of the Third Board of Appeal of 18 December 1998 in case No. R 122/98-3.
57. Decision of the Second Board of Appeal of 11 February 1999 in case No. R 156/1998-2.

Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiojo teismo sprendimai:

58. Decision of Supreme Court of the United States of 28 March 1995 in case No. 93-1577.

Jungtinių Amerikos Valstijų Prekių ženklų bylų nagrinėjimo ir apeliacinės tarybos sprendimai:

59. Decision of the US Court of Appeals for the Federal Circuit in case No. 199 U.S.P.Q. 560, 562-63.
60. Decision of the US Court of Appeals for the Federal Circuit of 8 October 1985 in case No. 774 F.2d 1116.
61. Decision of the US Court of Appeals for the Federal Circuit of 19 October 1990 in case No. 758,429.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimai:

62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. spalio 23 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 3K-3-1222/2002.

Kiti šaltiniai:

63. PINO Bendra rekomendacija dėl plačiai žinomų ženklų apsaugos nuostatų (1999).
64. WIPO Standing Committee on the Law of Trademarks, Industrial Designs and Geographical Indications. Sixteenth Session. New types of marks (2006). SCT/16/2.
65. Bendrijos prekių ženklų nagrinėjimo vidaus rinkos derinimo tarnyboje (prekių ženklai ir dizainas) gairės, B dalis „Nagrinėjimas“, 2 skirsnis „Formalumas“ (2014).

66. Guidelines for examination of European Union trade marks. EUIPO. Part B, Examination, Section 2, Formalities (2016).
67. EUIPO Common Communication. New types of marks: examination of formal requirements and grounds for refusal (2021).
68. EUIPO Trade mark and Design guidelines (2024).
69. Visuotinė lietuvių enciklopedija [interaktyvus], žr.: <https://www.vle.lt/>.

Prekių ženklų duomenų bazės:

70. USPTO tvarkoma paieškinė duomenų bazė [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://tmsearch.uspto.gov/search/search-information>.
71. ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „TMview“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.tmdn.org/tmview/#/tmview>.
72. ESINT tvarkoma paieškinė duomenų bazė „eSearch plus“ [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://euipo.europa.eu/eSearch/>.
73. Lietuvos Respublikos prekių ženklų duomenų bazė [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://search.vpb.lt/pdb/trademark/search-form?lang=lt>.

SANTRAUKA

Garso, spalvos, kvapo žymens kaip prekių ženklų teisinės apsaugos ypatumai

Martynas Striška

Magistriniame darbe siekiama atskleisti netipinių prekių ženklų instituto samprata ir išanalizuoti teisinės apsaugos suteikimo netipiniams kvapo, spalvos ir garso žymenims prekių ženklų teisės prasme problematiką.

Prie netipinių prekių ženklų kategorijos priskiriami tokie prekių ženklai, kuriuos sudarantys žymenys įprastai vartotojų sunkiau suvokiami kaip paskiras prekių ženklas, galintis vieno ūkio subjekto prekes ar paslaugas atskirti nuo kitų ūkio subjektų prekių ar paslaugų.

Lietuvos Respublikos įstatymų leidėjui 2018 metų gruodžio 4 dieną priimtu Lietuvos Respublikos prekių ženklų pakeitimo įstatymu Nr. XIII-1679 įgyvendinus Direktyvos 2015/2436 nuostatas, susijusias su materialinėmis prekių ženklų apsaugos sąlygomis, buvo panaikintas absoliutus grafinio pavaizdavimo reikalavimas prekių ženklų teisės prasme siekiamiems saugoti žymenims ir įtvirtinta privaloma prekių ženklų apsaugos sąlyga, kuria remiantis teisinė apsauga žymeniui gali būti suteikiama tokiu atveju, jei naudojant visuotinai prieinamas technologijas jį galima pavaizduoti kompetentingoms institucijoms ir visuomenei suprantamu būdu (nebūtinai grafiniu), leidžiančiu aiškiai ir tiksliai nustatyti ženklo savininkui suteiktos apsaugos objektą. Darbe nagrinėjama šių teisinio reglamentavimo pokyčių įtaka iš netipinių žymenų sudarytų prekių ženklų registravimo procesui.

Pagrindinės praktikoje kylančios problemos, apsunkiančios teisinės apsaugos kvapo, spalvos ir garso žymenims suteikimą, susijusios su šių žymenų specifinėmis savybėmis, kurios lemia tai, jog šie žymenys, lyginant su tradiciniais žymenimis, vartotojų sunkiau identifikuojami siejant su konkretais ūkio subjekto prekėmis ir paslaugomis. Nors ir yra sudaryta formali teisinė galimybė netipiniams prekių ženklams įregistruoti, tačiau pripažįstama, kad kai kurie iš magistriniame darbe nagrinėjamų netipinių žymenų dėl nepakankamo techninio išsivystymo lygio šiuo metu negali būti išreikšti visuomenei pakankamai aiškiai ir suprantama forma, atitinkamai įgyti prekių ženklų teisės prasme saugomų objektų statuso.

SUMMARY

Peculiarities of Legal Protection of Sound, Color, Smell Marks as Trademarks

Martynas Striška

The aim of the master's thesis is to clarify the concept of non-traditional trademarks and to analyse the problems of granting legal protection to atypical signs of smell, color and sound in the meaning of trademark law.

The category of non-traditional trademarks includes such trademarks which are composed of signs which are usually less easily perceived by consumers as a distinct trademark capable of distinguishing the goods or services of one economic operator from those of other economic operators.

By the Law on Amendments to Trademarks of the Republic of Lithuania No. XIII-1679 of the Republic of Lithuania of 12 December 2015, which implemented the provisions of Directive 2015/2436 relating to the substantive conditions for the protection of trademarks, abolished the absolute requirement of graphic representation for signs seeking protection in the meaning of the trademark law and introduced a mandatory condition for the protection of trademarks, according to which legal protection may be granted to a sign in the event that it is capable of being represented by means of commonly available technologies to competent authorities and the general public in a manner that is understandable to the general public and that does not have to be graphic and that allows the subject of the protection granted to the owner of the sign to be identified clearly and precisely. The paper examines the impact of these changes in the legal framework on the registration process of trade marks consisting of atypical signs.

The main problems arising in practice, which make it difficult to grant legal protection to scent, color and sound signs, are related to the specific characteristics of these signs, which make it more difficult for consumers to identify them in relation to the goods and services of a particular economic entity, compared to traditional signs. Although there is a formal legal possibility to register atypical trade marks, it is recognised that some of the atypical signs examined in the master's thesis, due to the insufficient level of technical development, cannot currently be expressed in a sufficiently clear and comprehensible form for the public, and therefore cannot acquire the status of protected subject-matter in the sense of trademark law.

PRIEDAI

PRIEDAS NR. 1

Bendrijos prekių ženklo (šiuo metu – ESPŽ) paraiškos Nr. 000428870 (28 Nicos klasė).

The smell of fresh cut grass

„Šviežiai nupjautos žolės kvapo“ žymuo registre buvo apibūdintas: ženklą sudaro šviežiai nupjautos žolės kvapas, kuriuo padengtas produktas. Vidaus rinkos derinimo tarnyba (šiuo metu – ESINT) pripažino, kad toks žymens apibūdinimas tenkina grafinio atvaizdavimo reikalavimą.

PRIEDAS NR. 2

Bendrijos prekių ženklo (šiuo metu – ESPŽ) paraiškos Nr. 001122118 (3, 16, 18, 25 Nicos klasės).

Paraiška įregistruoti „prinokusių braškių kvapą“ nebuvo tenkinta. Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismas (šiuo metu - Bendrasis Teismas) pripažino, jog prašyme įregistruoti kvapo prekių ženklą pateiktas braškės piešinys, vaizduojantis tik vaisių, kuris skleidžia kvapą, tariamai tapatų siekiamam įregistruoti kvapo žymeniui, nėra tinkamas jo grafinis pavaizdavimas.

PRIEDAS NR. 3

Bendrijos prekių ženklą (šiuo metu – ESPŽ) paraiškos Nr. 000031336 (30 Nicos klasė).

Paraiška registruoti šviesiai violetinę spalvą „Kraft Foods Schweiz Holding GmbH“ gaminamam „Milka“ šokoladui žymėti Vidaus rinkos derinimo tarnybos (šiuo metu – ESINT) buvo tenkinta. Prekių ženklą registracija galioja iki šiol.

PRIEDAS NR. 4

Bendrijos prekių ženklą (šiuo metu – ESPŽ) paraiškos Nr. 004381471 (32 Nicos klasė).

Paraiška registruoti mėlynos ir sidabrinės spalvos kombinaciją (spalvų santykis apytiksliai 50% - 50%) „Red Bull GmbH“ gaminamo energetinio gėrimo skardinei žymėti Vidaus rinkos derinimo tarnybos buvo tenkinta. Vėliau ESTT pripažino šią registraciją kaip negaliojančią.

PRIEDAS NR. 5

Lietuvos Respublikos prekių ženklo paraiškos Nr. 98-3761 (39 Nicos klasė).

Paraiška registruoti rudos spalvos žymenį „UPS“ siuntų pristatymo tarnybos teikiamoms paslaugoms žymėti VPB buvo tenkinta. Prekių ženklo registracija galioja iki šiol.

PRIEDAS NR. 6

Lietuvos Respublikos prekių ženklo paraiškos Nr. 99-2591 (21, 25, 26, 41 Nicos klasės).

Paraiška registruoti žalios ir baltos spalvų kombinaciją kaip krepšinio klubo Kauno „Žalgiris“ spalvinį prekių ženklą VPB buvo tenkinta. Prekių ženklo registracija galioja iki šiol.